

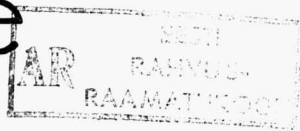
MEIE

NOORUS

6
1940

Suur nõudmine

„Meie Nooruse“ numbritele — suurem kui julgesid ennustada optimistlikud arvestused — pani talituse sellisesse täbarasse olukorda, et praegu on nr. 1/1940 tagavarad täiesti otsas ja hulk hiljem saabunud tellimisi selle nr. osas rahuldamata. Osale tellijaist loodame siiski veel puuduva numbri saata võivat komisjonimüügi ülejääkide arvel, muist peavad paratamata leppima tellimisaja vastava pikendusega. Tellimisi alates k. a. veebruarikuust täidetakse endiselt kuni piiratud tagavarade lõppemiseni.

Kas „Meie Nooruse“ suur edu on tingitud ainult sellest, et see on eesti ainuke 10—16-aastaste noorte huvide kohane ajakiri? Võrrelge „Meie Noorust“ teiste varem ilmunud noorteaajakirjadega, siis märkate, millise edusammu on teinud eesti noorsoo perioodiline lektüür. Vaadeldge „Meie Nooruse“ kaastööliste nimestikku, milles esineb palju meie parimaid kirjanikke, kunstnikke ja paljude alade eriteadlasi:

A. Adson, V. Alttoa, A. Aret, V. Andresen, A. Burmeister (†), K. Eerme, A. Haava, R. Hansen, O. Havel, K. A. Hindrey, K. Hintzer, V. Horm, J. Jaik, L. Kaing, A. Kajasaar, A. Kalamees, A. Kask, dr. med. M. Kask, J. Kaup, L. Kibuvits, dr. J. Kiisel, A. Kiisla, M. Kivimäe, R. J. Kokk, H. Kompus, A. Kõrsen, K. Kõrsen, K. Kullango, O. Kuningas, A. Kõiv, K. Laane, E. Laidsaar, A. Laikmaa, V. Lao, A. Lee, A. Leinjärv, A. Lellep, J. Lillmaa, K. Luts, A. Manninen, J. Maisma, N. Mei, L. Mei-Starkopf, K. Merilaas, H. Michelson, L. Murdmaa, M. Niemann, E. Nukk, E. Paikre, J. Palm, J. Parijõgi, J. Pert, E. Pill, K. Praakli, F. Randel, M. Raud, E. Reining, H. Rikand, F. Roose, dr. R. Roots, P. Rummo, N. Ruus, M. Saari, A. Saarne, V. Saretok, J. Selg, M. Sillaots, H. Tammet, A. H. Tammsaare (†), E. Tasa, F. Toomus, V. Toom, E. Triik, H. Valtman, J. Vellerind, F. Villard, A. Virges, H. Visnapuu, E. J. Voitk.

Pealeselle on „Meie Nooruses“ ilmunud veel paljude maailmakuulsate autorite ja meie lootustäratavate noorte töid.

Seega on poolteise aasta jooksul „Meie Nooruse“ ümber koondunud enam kui sada tuntud autorit, kes noortele lugejatele pakuvad endi parima. Kaastööliste pere täieneb iga numbriga.

Mida rohkem noori sõpru koguneb „Meie Nooruse“ ümber, seda suuremad on võimalused muuta ajakiri veelgi sisukamaks ja välimuselt kaunimaks. Sellepärast on iga meienooruslase aukohuseks ajakirja levitamist omalt poolt toetada uute tellijate hankimisega.

MEIE NOORUS

NOORTEAJAKIRI

Toimetuse: **V. Altoa, J. Maisma, E. Murdmaa,
J. Nyman, P. Rummo, J. Vellerind.**

Peatoimetaja: **J. Nyman.**

Tegevtoimetaja: **P. Rummo.**

Ilmub 18 numbril aastas. Toimetuse aadress: Niguliste 12, Tallinn. Telef. 432-73

Nr. 6 (23)

Aprill

1940

Kristjan Raud

Laulik (süsi)

Lugu kevadest, kahest poisist ja konnast

Kersti Merilaas

Illustratsioonid: L. Mei-Starkopf

1.

Meist igauks on näinud juba,
kuis kevad laskub üle aasa,
jäab äkki kitsaks koolituba,
tuul avarusse kisub kaasa.
See igal aastal kordub nii;
vett paastukuul ju kraavis vulab,
ja kuigi märts veel lund ei vii —

aprillis viimne hangki sulab.
Siis tuleb mai — see õiekuu,
maa äkki üle öö lööb haljaks,
ja toa taga õunapuu,
mis tehti sügisel nii paljaks,
nüüd jälle õrnu pungi ajab,
ja ladvast linnuvidin kajab.

Siis kõigil kihk ja rutt on jalus;
kes otsib esimesi lilli
või kes meist esmakordselt salus
lööb lututama pajupilli.
Kuid mõnegi see rööm ja sära
võib viia hoopis tujust ära,
kel koolitöö on läinud huupi —
nüüd võib end nahast välja tuupi.

See pole meeldiv — ma ei salga,
kuid õnneks on meil laisku vähe;
me õppetükid saime pähe,
ja peagi kuresaapad jalga.
Neid, kes ei konutanud tares
pea märjast ninast ära tunti,
tuult pelgab ainult hädavares,
suu mossitades ajab prunti.
Kuid nüüd — peasja juure ruttu
ja alustagem lubat' juttu.

2.

Teelt sulas viimne lumejäänus
ja laukad lahti läksid soos,
me talu asus järvekäänus,
kus konnad krooksutasid roos.
Siin juhtus vähe uut ja hullu,
vast see, et üle-tunamullu
üks suur ja vägev vene karu
meil rüüstas mesilaste taru.

Siis ühel õhtul hirmus kärin
ja rөөk ning põra täitis õue.
Ma jooksin, hinges hirmuvärin,
pea peitsin vanaema põue,
ja ootasin, et tuhat kratti
mul lõrinaga kargab natti.

Kuid ei — see oli hoopis lell,
kes veoautol kolis linnast,
tal vestil kõlkus kuldne kell,

ning uhkelt vibutades kinnast
ta hõikas: „Tule siia, Atsi,
ja aita kraami kanda majja,
kui mõistad hästi lüüa patsi,
siis otsin pärast taskust saia.“
Siis naersid kõik, ning tädi Minni
mul haaras kohe hõlmast kinni,
ning lletütär ütles: „Papi,
me esmalt viime peeglikapi.“

Pea sain ma teiste jutust teada;
lell naabertalu ostnud oli,
kuid enne, kui sai tarre koli,
toad tahtis linnamoodi seada.
Siis meie isa andis luba
neil kasutada peretuba.
See kõik mult tondihirmu viis —
kuid kes meist võoraid siis ei pelga.
Ma läksin eemale, kuid siis

üks käsi tõukas mulle selga.
Ma pöördusin — ja vaat', kus ime,
sel asjal polnud üldse nime;
ma nägin pikka naisejakki
ja mitme räti kirjut sakki.

Pamp ütles: „Ära ole rumal,
et otsa põrnitsed kui kägu.
Ma olen Juks.“ Näe, eha kumal
siis puntras märkasim üht nägu.
„Memm mähkis minu sooja pakki,
kuid ma ei salli seda frakki.
Kas oled näinud meremiini,
või tead, kes oli Rinaldiini?“

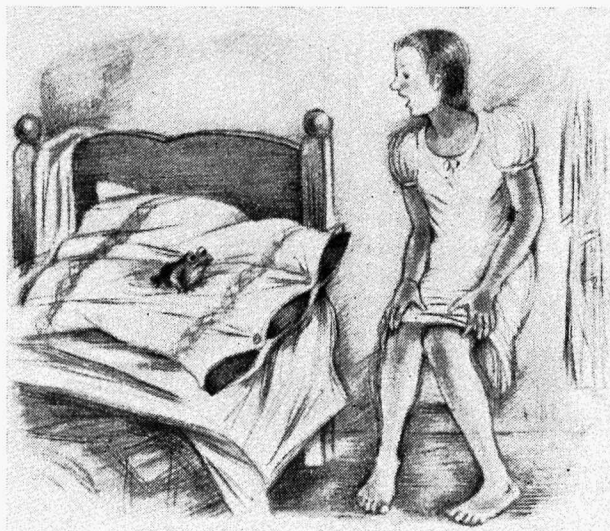
Seal, enne veel kui saime majja,
me sõlmisime vereliitu
ja lubasime, süües saia,
ju homme minna taha niitu.
Nüüd alles elu muutub hääks,
me saime koolis ühte pinki,

ja et ma verevennaks jääks,
Juks taskunoa mull' lubas kinki.

3.

Kord hommikul — mis hirmus kilk
ja kisa rõkkas läbi maja,
kuid peretuppa heidet pilk
mull' ütles kohe kõik, mis vaja:
seal seisis, hoides kõrgel särki,
täis ehmu lelletütar Tonna,
ning keset padja pitsivärki
ma nägin musta padakonna.

Kes jälgi konna voodi tõi?
Eks poiste peale aetud laimu.
Kuid — eks ma ausalt öelda või,
meil tõesti polnud asjast aimu.
Siis lõpuks tuli tuppa ema
ja hakkas valjult tõrelema.
Ta ütles Juksile: „Sa, poju,
vii tarest välja konnaroju.“

Siis kooli läksime, ja teel
me taga ajasime kassi.
Vaat', et ei jäänud hiljaks veel —
me hädavaevalt saime klassi.
Juks tunnis millegagi jahtis
ja oli lausa lusti täis
ning muudkui ranitsasse vahtis,
et asi mulle põnev näis.
Ma küsisin: „Mis sul seal on?“
Näe, koolikotis hüppas konn.
Nii lugemise järg läks sassi —
meid pandi seisma keset klassi.

Me koolist lahkusime karjas:
Juks, mina, Eedi, Mart ja Simu.
Näis, Juks vist konnalugu varjas —
mus tõusis narrimise himu.
Ma hüüdsin: „Poisid, tahte kaeda,
siin on üks võõramaine ime,
Juks kannab turjal loomaaeda —
kuid ei tea ise looma nime.“

Siis tõusis hirmus naer ja kära
ning Juksilt kisti ranits ära.
Ma laususin: „Näe, vana konn

vist linnalaste lövi on,
kui olgu loom — siis juba triiton,
ning lõpetatud vereliit on.“

4.

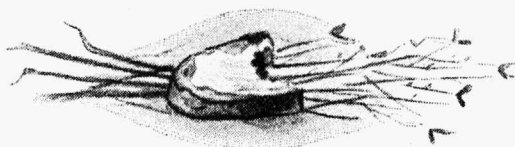

Toas ema kähku kattis laua,
seal oli leiba, suppi, liha.
Ma mõtlesin: „Ei tea, kui kaua
Juks mõtleb pidada nüüd viha.“
Siis toa taga löödi lokku
ja terve pere tuli kokku,
ning isa ütles õele: „Valve,
loe ilusasti söögipalve.“

Pea tirin laual oli tühi
ja ema supile tõi lisa,
ning Juksil kärkis vanaisa:
„Poiss, kähku nina puhtaks pühi.“
Altkulmu põrnitsedes ätti
Juks tõmbas välja taskuräti,
kuid rätist lendas nagu kivi
konn keset taldrikute rivi.

„Ai,“ mõtlesin, „nüüd lugu paha,
ei aita enam asi mingi,
Juks lausa turule tõi naha,
lell enam keretäit ei kingi.“
Lell ütleski: „Poiss, püksid maha
ja tule, läki tare taha.“
Ning Tonna karjus hullu moodi:
„Nüüd näen, kes pani konna voodi.“

Kuid õhtuks juba unus kõik,
nii pahameel kui silmavesi,
ning pihus värskel leivalõik
toast tormasime kahekesi,
ja minnes üle halja niidu
me sõlmisime uue liidu.
Lool ongi lõpp — ning jutu lõpust
kes tahab, see võib võtta õppust.

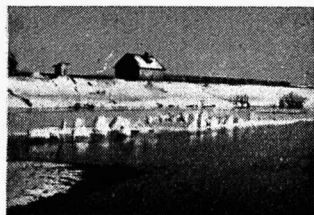
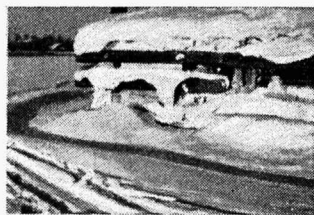

Kui kevadveed on valla

K. Eerme

Autor on fotokaameraga usinalt jälginud kevade võitlusi. Kõikjal ründavad elurõõmsad kevadveed pakse lumelademeid ja tugevaid jääkindlusi. Külamees on päris hädas: tee on muutunud lobjakaliseks jõeks — sõida aga kraaviveert mööda! Sadamakai on veel paksu lumivaiba all — aga kui kauaks! Ja sinises taevas naerab muudkui kirkas kevadpäike päris täie suuga.

Autori fotod.

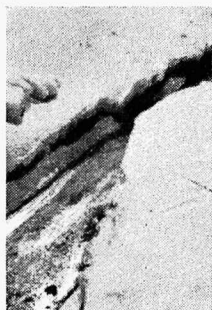
Eel Paastu-Maarjat, pärast Vastla tuiskamisi on Talihari. Vanarahva suu sest päevast nõnda teab jutustada, et murtakse sel päeval talve seljaluu, ning läbi tuisu jälle naeratada võib kuldne päike, kandes kuldseid lubamisi sest kuldsest kevadest, mis jälle loota, et jälle laulud, kadsatused oota, ning mõned nädalad veel kannatada, et karja lasta, nurmel sööta, joota.

Niiviisi laulis enam kui kahe aastakümne eest tänavu viiekümne-aastaseks saanud Henrik Visnapuu. Tavaliselt on küll niiviisi olnud, et pärast paastu-maarjat ja vastlapäeva on taliharjapäeval talve seljaluu murdunud katki, kuid tänavu oli see teisiti. Erakorralised ajad! Jah, eks olnud tänavu erakorralised ajad ilmastikuski! Talv oli pakasem ja lumerohkem kui kunagi varem. Sellepärast pole ka midagi imestada, kui talve seljaluu ei tahtnud ega tahtnud õigeaegselt murduda. Kuid maailmas liigub ja sünnib kõik kindla kava ning ettemääratud korra järgi — varem või hiljem. Ja nii pidi päikegi lõpuks pärast taliharjapäeva looduse seadusele alistuma. Päev läks ikka pikemaks ja pikemaks ning õhtud tulid hiljem, olles kauemini valged. Kevadepühad olid küll veel hoopis lumised ja külmadki, kuid ega's loodus enam päriselt talve moodi paistnud. Ei. Kus sa sellega!

Teie, noored lugejad, küllap panite vist kõik tähele kevadepühadeaegsel koolivaheajal, milline võim ja mõju oli juba kevade päikesel, maailma valgustajal, soojendajal ja elustajal! Katuseräästa alla tekkis pikki hõbedasi jääpurikaid nagu talvetaadi sirgekammitud habet. Ning värvuke, rasvatihane ja teist liiki linnud — nad kõik olid kui arust ära, tsiksudes ja siristades märksa lustlikumalt ja hüppeldes hoopis rõõmsamalt kui jõulude ajal! Kõik, kõik — puud, põõsad, taevas, loomad ja linnud — seisid nagu uue ülestõusmise lävel. Jah, ja inimene ise ka ikka nende seltsis!

Tõsi küll, hanged olid veel küllalt kõrged ja jõed-järved jääkaane all nagu talvel. Sellepärast osutus ka võimalikuks harrastada viimseid talvelõbusid — kelkudega, suuskadega, uiskudega. Kuid nüüd on ka sel sedapuhku lõpp käes, sest kevadveed on valla. Maailm on end nagu paigast ära nihutanud. Kõik on uut kuju ja vastset värvi võtmas.

Seda meeoleolu, mida tunneme kõik kevade saabudes, seda pilti, mida näeme talve hü-

vastijätul, kevadele terekätt ulatades, esitab ilusasti Marie Under. Ta kirjutab kevade märkidest nii:

*Suur nire väiksed joob ja uusi loob,
Maa suu on avali, ta kõike nad joob.
Üht jalga päästes porist, teine sees,
Nii kõndisin ma valguses ja vees.*

*Kõik põõsad suitsesid. Mu juus täis tuult.
Ja tilku rammusaid kui lahtund puult
Ma puistasin, sain mõne kraesse neist.*

*Uut värvi oli võtnud pohlaleht,
ka sammal oli jälle pesueht.
Vastsündind rohtu aiaist tõin.
Toas esimese kärbsse surnuks lõin.*

Praegu võime seda kõike enese ümber näha ja tunda. Päeval on päikesekiired varjatud paigas nii soojad nagu päriskevad, mil maa haljendab ja lillitseb. Mis sellest, et õhtute saabudes kattuvad lombid ja nired veel kõliseva jääkirmega ja ööd on sinakalt klaasised-külmadki! Aga juba enne hommikusele kooliteele minekut on päike võidutemas. Ikka enne meid! Urgitsedes, sulatades, soojendades, pahistades. Ta on niisugune tore kärmas meistermees oma ülesannete täitmisel, et ei saa arugi, kuidas ja millal ta siin ning seal väikesi ja suuri veteniresid lahti harutab. Äkki — muudkui kohab ja kohiseb. Algul väikesed ojakesed, siis suuremad... Juba on järg jõekeste käes ning siis jõgede eneste käes. Jääkaane all kogu pika talve tukkunud veed pööravad end nagu unest ärgates teisele küljele, kalda ääred löövad lahti, jää pragu-neb ja murdub... Ning kogu jääkaas katub veel viivuks lumest sulanud veega. Ja siis... siis ei hoi a enam ükski vägi kinni varakevade ilusaima looduspildi pidutsemisrõõmu — pahisevat jääminekut.

See on suureks elamuseks, tähtsaks sündmuseks niihästi noorele kui ka vanale, igatahes palju suuremaks ja tähtsamaks ning ka rõõmsamaks kui esimese õrna jääkatte tekimine talvel.

Kuna kõik maailma jõed on loodud kiirakääralisteks, looklevateks ja vingerdavateks, siin madalate, seal kõrgete kallastega, siis ei toimu jääminek kuskil kunagi takistusteta, seda enam, et rasketel talvede puhul, nagu tänavu, on jääkord paks ja jääle voolavate sulavete hulk suur. Käänud ja kõrged kaldad on nagu kindlusteks, mille vastu paiskuvad suure pahina ning võimsa kiirusega määratud jäälahmakad. Sageli ummistavad nad jõgede vabadusvoolu sootuks kinni, ujutades niiviisi üle ümbruse madalad maa-alad. Kõige laialdasemat jääminekuagset madalate maade üle-

ujutamist võib meil näha Pärnumaal, nimelt Tori-Aesool. Peagu igal kevadel on seal suurveega üle ujutatud kümned tuhanded ruutmeetrid — põlde, metsi ja muid maid.

Igakord ei sünni see seal otseselt koha-pealsest jääohust ja suurveest tingitult. Ei. Põhjuseks on see, et Viljandimaalt alguse saavad Navesti ja Halliste jõed ühinevad enne kui nad koos suubuvad suure Pärnu jõkke. Viimane ei suuda aga oma jäähulka küllaldase kiirusega eest ära kanda merre, kuna pealevool on kiire ja tugev. Nii juhtub Halliste jõe Navesti jõkke suubumise kohal haruldane loodusnähe — viimane hakkab voolama vastupidises suunas, teiste sõnadega — vastumäge. Ja et Halliste jõgi on suurema veehulgaga, tugevama survega, siis ei jää mõlematel jõgedel muud üle kui oma kõrgete kallastega sängidest välja pugeda ja kogu ümbruskond, nii kaugele kui ulatub nägema silmapaar, üle ujutada.

Et säärane kevadine loodusjõudude tembutamine teeb palju pahandusi, peaks kõigile, eemalseisjailegi, selge olema. Kuid seda kõike esineb mujalgi, kuigi mitte nii võimsal määral kui Pärnumaa ja Viljandimaa piiri ääres Tori-Aesoo.

Igatahes jäämineku ajad on toredad ja põnevad ajad. Siis ei taha kuidagiviisi toas püsida — iga väikseimgi oja kutsub end imetlema, mis siis rääkida suurtest, laiadest ja kiirevoolulistest jõgedest! Jäätükkidel kihutada. oi — see on suur romantika, mis, paraku, võib küll mõnel juhul õige kurvalt lõppeda, paremal korral ainult madalasse külma vette kukkumisega.

Sageli hulk aega, isegi mitu-mitu nädalat, oodatud jääminek tuleb ruttu ja lõpeb samuti ruttu. Ainult paariks päevaks teda jatkubki, ning kahju on sellest, kes ei saa seda millegipärast näha ja lähemalt jälgida.

Kui jõgedelt on jää läinud ja järved on tumesiniseks, otse mustjaks, tõmbunud viimse sulava jääkorraga, siis on varsti päriskevad käes. Taevasse koguneb talvel täiesti puudunud ilusaid õrnu lambavilla meeletuletavaid rümpilvi, puudel hakkavad pungad hiirekõrva moodi end paisutama, siin-seal ajab tahenevast maapinnast, esialgu arglikult, siis julgemalt ja kiiremini, heleroheline rohilible oma ninaotsakese välja...

Ning rändlinnud...

Neid muudkui tuleb ja tuleb, hommikul ja õhtul, keskpäeval ja videvikus, isegi öösel lõunakaarte poolt kodumaa kevadradadele, mida päike kuldab juba nii ilusaks ja armsaks.

Selma Lagerlöf

ELIN LAURELL

(Kogust „Minu lapsepõlvest“)

Me oleme väga rõõmsad, et Aline Laurell meie endine kasvataja, on tulnud meile külla Märbackasse. Sestsaadik, kui ta möödunud sügisel siirdus Lääne-Ämtervikki, ei ole me teda enam näinud.

Aline on täiesti endine, ainult veidi kõhne-maks on ta jäänud. Ta on värske ja rõõmus ja lubab jääda meile kolmeks päevaks.

Kui Aline saabus, seisime me kõik, isa ja ema ja Elin Laurell, meie uus kasvataja, ja Anna ja Gerda ja mina, väljas paraadtrepil teda vastu võtmas. Ja Aline embas meid kõiki ja suudles meid, isa muidugi välja arvatud.

Näis tõesti nii, nagu oleksid Anna ja Gerda Aline küllastuse üle niisama rõõmsad kui mina, ja Aline suudles neid niisama südamlikult kui ta suudles mind, sest Aline ju ei tea, et nad mõlemad nüüd Elinit enam hoiavad kui teda.

Nad ütlevad, Elin olevat nii armas, ja õppimine tema juures olevat selge rõõm. Jah, Elin ei ole tõesti mitte nii range kui Aline. Ta ei anna meile nii suuri ülesandeid ega saa kurjaks, kui me ei saa vastata kõigile küsimusile.

Agas mina ei hooli põrmugi sellest, kas saan vähemaid või suuremaid ülesandeid — mina igatahes hoian Alinet enam kui Elinit. Keegi ei suudaks panna mind Elinit enam armastama. Mina tahan jääda ustavaks Alinele.

Pean küll möönma, et ei ole nii kerge mitte armastada Elinit, sest see on õige, et ta on väga armastusväärne ja et ta võib nii paljudest asjadest rääkida. Mõnikord hakkame keset õppetundi nii elavalt vestlema, et saame vaevalt ütelda oma ülesandeid. Ja see meeldib Annale ja Gerdale. Ja minule endalegi võib see tunduda päris lõbusana, kuid ma ei saa seda pidada õigeks. Nii ei teinud Aline.

Mõnikord, kui Elin vaatab läbi kirjandi, jätab ta mõne vea märkimata. Agas kui ütlen seda Annale, arvab ta, et see ei tegevat midagi.

„Mina õpin Elini juures igatahes enam kui Alinel,“ ütleb Anna, „sest Elin teab enam kui vaid seda, mis seisab raamatuis.“

Ja selles on Annal küll õigus, agas mina kohe ei taha Elinit armastada. Mina ei taha olla truudusetu Alinele.

Minu meelest on hea, et Elin on inetu. Tal on liig lühike nina. Näib, nagu oleks selle ots ära

Selma Lagerlöf †

Enne kevadepühi jõudis lõpule rootsi maailmakuulsa kirjaniku maine elutee. Eestigi noorte poolt armastatud „Nils Holgerssoni“, „Vagajutud Kristusest“ ja paljude teiste kaunite teoste autori süda lakkas tuksumast.

Meie pilt — varustatud suure kirjaniku isikliku allkirjaga — saabus toimetusele mõni nädal enne Lagerlöfi surma. Pildi saatis Selma Lagerlöf Rootsi Punase Risti kaudu „Meie Noorusele“. See eesti noortele pühendatud pilt koos paljude kirjandusteostega on suure kirjaniku väärtuslik pärandus meie noorusele. Austagem seda pärandust põhjaliku tundmaõppimisega!

lõigatud. Tal on kahvatu näovärv ja põsel käsn. Ja tal on kahekordne lõug, nagu feldmarssal Klingsporil lipnik Ståli jutustusis. Kuid tal on ilusad heledad juuksed ja need on alati kaunilt soetud. Ta on ka pikk ja näeb väga tore välja, seda ei saa sallata. Pealegi on tal väga ilus hääl. Ja siis on temas veel midagi, mida ma ei suuda mõista. Agas asi on üldse niisugune: kui ema tuleb mõnesse tuppa, siis tuleb temaga kaasa pisut Filipstadi hõngu — sest seal on ema sündinud — pisut nagu kaevikute ja tehaste õhk-konda, ja kui Aline Laurell tuleb sisse, siis tu-

leb temaga kaasa Karlstadi ja koolide ja peente seltskondade hõngu; kui aga ilmub Elin Laurell, siis ilmub temaga kohe terve maailm. Sest Elin võib rääkida kõigest, ta on kodus Greekamaal ja Egiptuses, Gröönimaal ja Austraalias. Ta teab kõike. Ta teab, millest inimesed kõikjal, kus neid üldse on, mõtlevad. Ta teab väga palju vanadest aegadest ja kõigepealt teab ta kõike uut.

Elin ei ole meeste hulgas nii armastatud kui Aline. Nüüd ei sõida meile enam nii palju noor-mehi külla kui Aline ajal.

Aga ma usun, vanad härrad, nagu isa ja in-sener Noreen, keskustelevad meelsasti Eliniga, kuna ta evib terve maailma ja ütleb kartmata, mis ta mõtleb. Ta julgeb koguni vaielda meie isaga palvevendade ja võhikjutlustajate üle. Aga ta teeb seda nii siiralt ja vabalt ja esitab nii lõbusaid väiteid, et keegi talle ei saa olla kuri.

Ja eriti meelsasti naljatab ta suurte poistega.

Elin Laurell jäi jõuluks meile, sest ta oli tulnud meile alles novembris ja sellepärast ta ei tahtnud nii ruttu raisata raha pikale matkale. Ja ma usun, et minu vennad, Daniel ja Johann, leidsid, et Elin on ääretu armastusväärne. Nad jäid palju sagedamini koju kui muidu. Elin vaidles nendega igasuguste küsimuste üle ja eriti ärritusid poisud siis, kui ta väitis, et tüdrukute mõistus on niisama hea kui poiste oma ja et nad võivad niisama hästi õppida kõike seda, mida õpivad poisidki. Daniel oli kenam tema vastu, kuid Johann ei annud järele. Ta püüdis Elinit ikka kitsikusse ajada. Kui Elin talle enam vastu ei suutnud vajelda, kargas ta püsti ja tahtis poissi juustest sakutada. Johann aga jooksis eest ära ja sellest tekkis metsik jaht — algul ümber söögilaua ja siis läbi kogu maja.

Aga mõne aja pärast olid nad jälle niisama head sõbrad ja poistel ei ole kindlasti veel kunagi olnud nii lõbusat pühadevaheaega kui siis.

Pärast lõunasööki läheb Elin enamasti tädi Lovisa juure köögikambri, et teda seal veidi elustada sügavamõttelise keskusteluga. Ja seal räägivad nad alati saatusest, sest tädi Lovisa ütleb, et ükski inimene ei saavat takistada seda, mis talle algusest peale on määratud saatuse poolt. Kes pidavat naituma, see naituvat, ja kes ei pidavat naituma, see ei saavatki seda, nähku ta nii palju vaeva kui tahab. Ja siis küsib Elin Laurell tädilt, kas ta uskuvat, et see käib kõige kohta, nii suurte kui ka väikeste sündmuste kohta, või maksvat see ainult nii tähtsate asjade puhul nagu naitumine ja surmajuhtumid.

„Jah, muidugi, kõik on ette määratud,“ vastab tädi Lovisa.

„Noh, siis me ei tarvitse ju üldse enam palvetada,“ ütleb Elin, „sest kui kõik on ette määratud ja midagi ei ole võimalik muuta, siis ei tasu ju vaeva midagi Jumalalt paluda.“

Sellele ei oska tädi Lovisa vastata.

„Ah, see on minu jaoks liig raske,“ ütleb ta. „Seda ei oska mina arutada. Minul ei ole nii head mõistust kui meie Elinil siin.“

Aga igatahes muutub ta elavamaks ja lõbusamaks, kui Elin läheb tema kambri ja vaidleb temaga.

Nii ei ole järelikult kerge mitte armastada Elinit, ja seda olen ma ometi kindlasti nõuks võtnud. Aga ma pean iseennast silmas nii hästi kui suudan. Ma ei ole muidugi mitte ebasõbralik tema vastu, kuid ma ei lasku temaga vaidlusse, sest just siis, kui vaielda temaga, suudab ta parimini võita südameid.

Mõtlen endamisi, kui Elin oleks nii nagu Aline, niisama armastusväärne ja vaimukas ja sinna juure veel noor ja ilus, siis oleks ta täpselt selline nagu minagi tahaksin olla, kui saan suureks. Nii on päris selge, kui raske on mul mitte murda truudust Alinele.

Kuna aga nüüd Aline on tulnud meile külla, olen õige rõõmus, et jään temale ustavaks. Eliniga ei ole ma iialgi rääkinud asjadest, millest ma teistega ei kõnele. Aline teadis aga kõiki minu saladusi.

Elin on kõgu aeg olnud väga armas mu vastu, nagu tahaks ta mind meelitada usaldama teda nagu Alinetki, kuid viimasel ajal on ta sellest loobunud.

Mõnikord istume, Elin ja mina, kaua kahekesi lastetoas ja kumbki ei ütle sõnagi. Elin on kindlasti märganud, et mina ei taha teda armastada.

Aga nüüd, kui Aline on viibinud meil juba paar päeva, tundub mulle, nagu vaataks ta mind erilise pilguga. Ja mitu korda on ta minult küsinud, miks ma olen nii vaikne või kas ma tunnen end halvasti.

Ja kolmandal päeval pärast lõunasööki ütleb Aline mulle, ta tahtvat minna jalutama ja kas ma ei sooviks teda saata. Ta ei kutsu kedagi teist ja nõnda tohin mina üksi minna Alinega. Ah, kuidas ma rõõmustan! Mõtlen, et nüüd oleme jälle kahekesi nagu vanasti, kui käisime üheskoos jalutamas ja Aline ütles, et me olevat nagu ühevanused.

Aga Aline ei ole täna jutuhimuline. Meil on juba terve puistee seljataga ja ta ei ole veel ütelnud sõnagi. Kui jõuame maanteele, tõmbab Aline minul kinda käest ja pistab minu käe oma muhvi oma soojade käte vahele.

„Armas laps, su käed on ju päris külmad,“ ütleb ta.

Vaadake, seda on Aline sageli teinud, sest minu käed lähevad nii ruttu külmaks. Ja ma

olen ääretu õnnelik, kuna ta jällegi pistab minu käe oma muhvi.

„Nii,“ ütleb Aline, „nüüd pead sa mulle jutustama, kuidas on lugu sinu romaaniidekirjutamisega.“

„Ah, Aline! Sa tead ju, et ma alles siis, kui olen suur, tahan kirjutada romaane.“

„Tahtsin sulle midagi ütelda,“ algab Aline viivitades, kuna ta kogu aeg hoiab minu kätt oma muhvis. „Jah, aga sa ei tohi saada minule kurjaks... Aga ma olen mõtelnud, vaata, minust ei olnud päris õige tegu, et lasksin sind nii palju rääkida sellest romaaniidekirjutamisest.“

„Miks, Aline?“

„Jah, sa pead mõistma... Sa oled võib-olla endale igasuguseid asju kujutlenud ja see võib osalt olla minu süü. Aga ma arvasin, et sinul tõepoolest võiks olla pisut kirjanduslikku annet.“

Aline vaikib, nagu ootaks ta minult vastust, kuid mina ei ütle midagi. Püüan tõmmata oma kätt tema muhvist, kuid Aline hoiab seda kinni.

„Vaata,“ jätkab ta, „ohtlikem on inimesele see, kui ta kujutleb, et ta on määratud millekski suureks ja erakordseks, ja kui ta siis ei evi selleks vajalisi andeid. Kui siis hiljem selgub, et talendist ei piisa, saab säärasest inimesest ainult rahulolematu, ebaõnnestunud veidrik. Parem on, kui heita peast juba alguses sellised kujutlused, juba lapseas. Siis ei ole see nii raske, hiljem võib see olla võimatu.“

Aline räägib väga tõsiselt. Näib, nagu oleks tal väga raske ütelda seda, mis ta räägib. Ja ma olen ju Alinega rääkinud sellest, et tahan kirjutada romaane, seda ma tean, aga ma ei võtnud seda asja nii sügavalt. Ma ei mõtelnud seda tõsisemalt kui oma teisi soove, kui ütlesin näiteks, et tahaksin saada hirmus rikkaks ja ehitada endale lossi. Ja kui Aline nüüd ütleb, et ärgu ma kujutlegu, et minust saab midagi erakordset, siis ei tähenda see mulle õigupoolest midagi.

Igatahes küsin temalt, kust ta just nüüd teab, et mul ei ole talenti.

„Kui ma sügisel teilt lahkusin,“ vastab Aline, „siis sündis see osalt sinu pärast, et sul oleks kogenum ja teadmisterikkam juht kui mina. Mõtlesin, et just Elin on inimene, keda sina vajad. Aga nüüd ütleb Elin... Jah, sa pead mõistma... Elin ei pea sind põrmugi ebatavaliseks lapseks. Sinu juures ei osutavat miski harukordsusele, ütleb ta. Ta ei leia, et oleksid andekam kui teised lapsed. Ära ole mulle kuri, et ma sulle seda ütlen, sest minu meelest on parem, kui saad seda juba nüüd teada. Sinust võib igatahes saada tubli ja hea inimene.“

Ja pisut haiget teeb see küll mulle, aga siiski mitte nimetamisväärselt. Sest, nagu öeldud, kirjanikukutsesse ei ole ma ise sugugi nii kindlasti uskunud. Ja eriti nüüd, kui tean, et see on Elin, kes ei usu minul oleva annet, suhtun asjale täiesti hoolimatult. Sest ainult sellepärast, et mina ei ole väielnud temaga, on Elin kujundanud sellise arvamise.

„Ega sa ometi nuta?“ küsib Aline südamliku, pisut mureliku häälega.

„Ei, kallid Aline, muidugi mitte. See oli sinust väga armas, et sa minuga sellest rääkisid.“

Siis kõnnime tükk aega vaikselt ja Aline alustab uuesti juttu. See on märksa rõõmsam jutt. Aline jutustab, et ta on kihlatud ja et ta on väga õnnelik.

Ja ka mina olen südamest õnnelik, et Aline mulle seda jutustas. Emaga ja Eliniga on Aline sellest küll rääkinud, aga kindlasti mitte teistega, peale minu. Aline mõistab küll, et mina enam tema küljes ripun kui Anna ja Gerda. Ja kui me nüüd jõuame koju, oleme Alinega niisama suured sõbrad kui vanastigi.

Kui oleme ära pannud mantlid ja kübarad, läheb Aline ema juure magamistuppa, et keskustella temaga, mina aga lähen otseteed köögi-kambrisse, kus, nagu tavaliselt, Elin vestleb tädiga Lovisaga sügavamõtteliselt saatusest.

„Jah, teie mõtlete muidugi, et kõik on olnud õnnelikest juhtumest?“ küsib tädiga.

„Ei,“ ütleb Elin, „ei, seda ma ei usu. Aga kas teate, mis ma usun? Kui tahetakse väga kindlasti ja kogu hingest saada millekski, siis ka saadakse selleks.“

Mina ei ole põrmugi pahane sellepärast, mis Aline ennist mulle ütles, ja siiski olen praegu väga rõõmus selle üle, mida ütleb Elin. Kui kõik on olnud vaid tahtest ja mitte ainult andest, siis võin mina võib-olla siiski saada kirjanikuks. Sest tahtmist selleks, jah, usun küll, seda mul on!

Tunnen nii suurt poolehoidu Elinile sellest hetkest, kui ta ütles selle lause tahtmisest. Seisan tema kõrval ja kuulan agaralt, kuna ta räägib edasi. Ilma et isegi teaksin, mis ma teen, asetan oma käe ta õlale.

Elin pöördub ja naeratab mulle. Ja siis meenub mulle, et tahtsin ju jääda ustavaks Alinele ja Elinit mitte armastada. Vähihimalt ei tohi tema märgata, kui asi on nii. Aga, mõtlen ma edasi, Aline mõtleb minust nüüd kui väikesest Märbacka tüdrukust, kes on teda kuumalt armastanud. Alinel on peigmees ja ta naitub. Nüüd olen mina täiesti vaba. Mina võin armastada Elinit nii nagu tahan.

Ja nüüd olen Eliniga niisama suur sõber kui Alinega — kui mitte suurem.

Eestindanud Valve Saretok.

Julius Kuperjanov

Sipe koolis

Koolivenna mälestusi

Ruudo Toom

5

VIIMNE AASTA SIPE KOOLIS.

Viimisel aastal Sipe koolis oli Kuperjanov palju muutunud. Seiklused teda enam ei huvitanud, samuti ei näinud teda enam köitvat ka põnevad seiklusromaanid. Väikestesse poisikesevempudesse, milles ta ise varem kaasa lõi, suhtus ta heatahtlikult muigega. Kooli raamatukogu, mida ta enne innukalt kasutas, oli jäänud peagu unustusse.

Suurima huvi oli ta nüüd pühendanud õppimisele.

Kui teised viimse klassi poisid pisut üleolevalt suhtusid noorematesse, siis Kuperjanov oli selles erand. Neile oli ta ikka isalikuks nõuandjaks ja abistajaks koolitöös. Teda kutsuti nüüd heatahtlikult „Esä“ („Isa“). See nimi sobis Kuperjanovile ka juba ta välise oleku tõttu: astus vanamehelikult oma valgetes vene lubjaviltides, mida kandis ainukesena kogu koolis.

Vahel, kui „Esä“ näis olevat tüdinud raamatute taga istumisest, võttis ta salga poisse järele ja siis mindi sportima. Tehti kõrgus- ja kaugushüppeid, tõsteti pomme ja kive, veeti vägipulka, prooviti võidujooksu, visati kurni ja tehti „trikke“ aiavärava puul. Talvel oli uisutamine Küti järvel.

Leidis aga „Esä“, et aeg oli õppima minna, siis keegi vastu ei vaielnud, sest „Esä“ oli targem, tema sõna pidi kuulma.

Oma elust kirjutas ta viimses klassis olles oma endisele õpetajale (Maria Välbele) 27. jaan. 1909. a. (tolleaegne kirjaviis):

Auustatud kooliõpetajajana!

Sel päeval kui ma Teie kirja kätte sain, oli mul kahekordne rõõm: esiteks Teie kirja üle, teiseks koolitunnistuse üle. Kõik õpeasjad, peale looduseõpetuse, mis viis oli, olivad neljad.

*Kõige suuremaks kahjuseks wacawiduse-
lise seikluse poolest piiratud.
Jään ootama mis tulewik saab*

Teid tänuisades Teie endine õpilane

J. Kuperjanow

Waius-kuusdes

27 jaanuaril 1909

J. Kuperjanovi
käekiri
Sipe kooli
õpilasena

Metsavaimu tütar

Riita Hansen

Keset põlist metsa asetses roheline lagendik, mil kasvas jändrik puu. Selle puu õnsuses asus metsavaimu oma tütreaga. Keegi ei teadnud metsavaimu vanust, sest ta oli elanud enne metsa ja inimesi, ja mõned arvasid, et ta on igavene. Tema tütreaga oli aga lugu teine. Juba seitsekümmend aastat oli metsavaimu teda hoole ja õrnusega kasvatanud, aga ta ei olnud ikka veel sipelgast suurem. Et teda kaitsta kurjade võimude eest, kandis isa teda sõrmuse kivilis, mis eriti selle jaoks oli õnestatud. Kui aga saabus õõ ja isa norskas, nii et puutüvi nagises, siis hüüis tütreke ettevaatlikult oma peiduurkast välja. Ta jalutas mööda puukoort, peites end iga kahtlase häälituse puhul selle konarliku serva alla. Nii palju imelist oli aga metsa all näha, et ta mitte kaua ei läbenud peidus olla ja juba varsti oma uudishimuliku peakese välja pistis. Kui saabus hommik ja terve metsaalune mähihi uduloori, siis pöördus tütar tagasi puuõnsusse, et oma isa tervitada.

Ühel ööl aga, kui metsatütar jälle oma valvekohta oli asunud, kuulis ta raskeid

samme. Ta silmas kaht tohutut jalga sätendavate pannaldegaga kingadel, muu osa aga kadus puutüvede ja -kroonide varju. Tüdrukul oli hirm nii suure olendi ees, ometi otsustas ta ronida puu latva, et näha võõra nägu. Vaevu suutis tüdruk koore servast kinni hoida, nii suur oli ta ärritus.

Mööduja silmad loitlesid kui taeva-leegid ja ta huultel mängles salapärase naeratus. Midagi nii võimsat ja kaunist polnud metsavaimu tütar eales näinud ja tal hakkas kahju oma abitust väiksesest.

Metsaalune oli muutunud elavaks ja puude varjud olid lühenenud, aga tüdruk ei märganud seda. Teda äratas mõtteist kõvera nokaga linnu häälitus, kes oli ta välja valinud oma lastele, sest puu ladvas ootasid toitu nälginud pojad nokad laiali. Vaevu suutis hirmunud vaimutütar pugeada esimese paraaja koorepraovahela. Siin kõssitas ta kunni pimedat tulekuni ja mõtiskles. Ta oleks tahtnud olla suur nagu ta isagi, et mitte alatiselt hirmul olla. Tal tuli meele, et lilled ja rohi kasvavad, kui nad saavad päikest, teda aga oli alati hoitud varjus. Ja ta otsustas päikeselt abi saada.

Niipea kui hommik koitis, jooksis ta läbi rohukõrte lagendikule, et kodu lähedal päikeses käes istuda. Iga päev viibis ta päikesepaistel, ja tal oli edu. Ja kui ta juba üsna suureks oli sirgunud, pöördus ta isa juure tagasi. Metsavaim oli üliõnnelik nii suure ja ilusa tütre üle ja ta ei sundinud teda enam varjus olema.

Möödusid aastad ja metsatütar oli kasvanud niisama suureks kui ta isa. Ühel ööl ta läks metsa jalutama, ja kui ta jõudis puu alla, kus asus röövlinnu pesa, kohtas ta noormeest, kes oli mähitud punakasse rüüsi ja kelle pea ümber sätendas päikesekiirtest kroon. Tüdruk tundis temas võõra, kelle pärast ta oli soovinnud suureks saada, ja küsis ta nime. Noormees jutustas, et ta on päikesepoeg, kes on pimedasse metsa eksinud ega leia enam teed välja. Ja tüdruk juhatas ta päikeserüki, mida ta üle kõige armastas, et jääda noormehega.

Meie koolis on praegu peale saja õpilase. Viieandas jaoskonnas on kuus õpilast.

Õppimine, mida nüüd rohkesti on, võtab aja nõnda ära et muud tööd teha ei saagi. Ma ei loe enam nii palju raamatuid, kui enne vaid kõik oma vaba aja tarvitam professor Jeegeri ajaloo lugemiseks, et rohkem vana aegsete rahvastega tutvustada.

Kõik tuleviku plaanid on minu kõigesuuremaks kahjuks varandulise seisukorra poolt piiratud. Jään ootama mis tulevik toob.

Teid tervitades Teie endine õpilane

J. Kuperjanov.

Vanas-Kuustes

27. jaanuaril 1909.

Kuperjanov lõpetas koolikursuse 15-aastasena kevadel 1909. Lõputunnistusel oli tema õppetöö hinnang järgmine: usuõpetus — „5“ (väga hea), vene keel, eesti keel, matemaatika, ajalugu, looduseõpetus, maadeteadus, laulmine, ilukiri ja joonistamine — kõik „4“ (hea).

Ta oli Sipe kooli tolle aasta lennu parim lõpetaja.

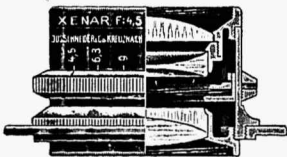
(Lõpp)

Toimetaja A. Saarne

5. Veel diafragmast.

Diafragma või ava on õhukestest plekiribadest koosnev seadeldis, mis asub kahe objektiivi poole vahel ja mille abil saab objektiivi ava vähendada ja suurendada. Ava suurust märgitakse arvudega: 3,2—4,5—6,3—9—12,5 jne. Miks just nende arvudega, sellest edaspidi, alguses peame ainult meeles, et ava sulgemine või avamine ühe märgi võrra pikendab või lühendab säritlusaega kahekordselt ja et väiksemat ava märgitakse suurema arvuga (6,3—9 jne.) ja suuremat ava väiksema arvuga (3,2—4,5 jne.).

6. Teravustamisest.

Teoreetiliselt joonistab objektiiv teravalt ainult selles kauguses eseme, mille seadsime teravaks, kuid praktiliselt ulatub teravussügavus ka veidi ettepoole ja tahapoole pildistatavat eset. See tuleb meie silma võimetusele tajuda vähest ebateravust.

Tutvume nüüd katsete varal teravustamise probleemiga lähemalt. Seame oma tuhmklaasiga kaamera tee, mille veelele on istutatud puude rida. Avame nüüd objektiivi ava täiesti ja vaatame, kuipalju ja kuidas omab objektiiv praktilist teravussügavust.

Esimene katse.

Seame teravaks lähialale, s. o. puule nr. 2. Näeme, et ainult puu nr. 2 on tuhmklaasil terav.

2

6

Teine katse.

Seame teravaks keskalale, s. o. puule nr. 6. Täie avaga objektiiv omab siin juba tunduvat teravussügavust, mis on tahapoole ulatuslikum (4 puud) kui ettepoole (2 puud).

Kolmas katse.

Seame teravaks kaugalale, s. o. puule nr. 9. Teravussügavus kasvab veelgi nii ettepoole kui ka tahapoole, enam siiski tahapoole, nii et isegi suures kauguses asetsev küngas on juba terav, ent lähialal puudub see-eest teravus täiesti. Kokku võttes on siis objektiivi iseloom teravussügavuse suhtes järgmine: 1. lähialal vähem teravussügavust kui kaugalal; 2. teravussügavus ulatub esemest ettepoole vähem kui tahapoole; 3. kogu pilt aga pole kunagi terav.

Nüüd haareme abiks ava või diafragma!

9

6

Neljas ning tagajärjerkkaim katse.

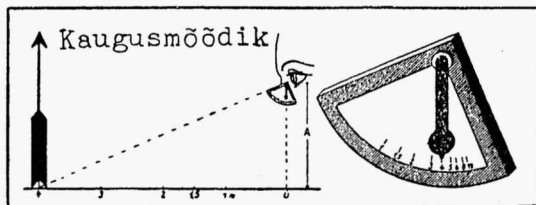
Seame teravaks keskalale, s. o. puule nr. 6 (nagu teisel katsel), ja vähendame ava pikkamööda. Saabub hetk, kus teravussügavus ulatub kogu pildile, ühtlasi on aga kujutlus tuhmklaasil muutunud pimedamaks. Näeme, et väiksema ava juures on teravussügavus ulatuslikum, kuid kujutlus tuhmklaasil pimedam, suurema ava juures aga vastuksa. Meie põhimõte teravustamisel: leida kaugus, millele teravustades saame suurima avaga ulatuslikema teravussügavuse.

Loeme veel kord hoolikalt eeltoodud ja uurime selgitavaid pilte.

(Järgneb.)

VALMISTAME FOTOVAHENDID ISE.

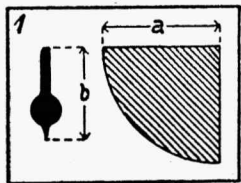
Kaugusmõõdik.

Otstarve: Filmikaamerate juures seatakse teravaks kaugust umbkaudu hinnates või sammudega mõõtes. Kaugusmõõdik võimaldab pildistatava eseme kaugust mõõta täpselt 1 meetrist kuni lõpmatu kauguseni.

Valmistamine: 1. Saame paksust vineerist veerandsõõri-kujulise lauakese, nagu näidatud joonisel. Osuti valmistame 1 m/m paksusest raud- või vaskplekist, saagides selle välja vineerisae raami asetatud peene metallsaaga. Osuti ülemisse otsa puurime 1,5 kuni 2 m/m läbimõõduga augu. Mõõdud: a = 10 sm, b = 8,5 sm.

2. Lõikame tugevamast valgest paberist samuti veerandsõõri-kujulise skaala ja kleebime selle puhtalt ja hoolikalt vineerist lauakesele. Skaala täisnurga tippu kinnitame ümariku peaga puukruvi abil osuti, asetades lauakese ja osuti vahele väikese ketta või seihi (neid saab rauakauplusest osta). Arge keerake

Põdrapõllu õhuvallutajad

A. Kajasaar

1

Põdrapõllu on väike tähtsusetu külake metsasaarel. Külakese neli talu asuvad igauks ise saare-serval — põhjas Madise talu, lõunas Tõnise talu, idas Joosepi talu ja läänes Jaani talu.

Võib-olla oleks Põdrapõllu jäänud senigi tundmatuks, kui ei oleks juhtunud seda, millest kõneleb käesolev jutustus.

Madise talus oli kaks poissi — 12-aastane Madis — nii oli kombeks nimetada vanemat poega — ja Endel, kes oli 10-aastane. Tõnise talus oli koguni kolm poissi — 12-aastane Lembit, 11-aastane Aadu ja 9-aastane Jüri, ja Jaani talus oli 11-aastane Jaan. Joosepi talus enam lapsi ei olnud, nende kõige noorem poiss käis juba kevadel leeris ega sobinud enam „meie noorte“ kampa. Omavahel olid aga meie kuus sangarit suured sõbrad ja seltsimehed. Seltsis käidi suvel Järvelaanes karjas ja seltsis sammuti talvel läbi lume Nurmetu kooli. Oli saanud peaaegu juba kõnekäänuks „sõbrad nagu Põdrapõllu poisid“ või „sõivad suutasa nagu Põdrapõllu karjased“. Põdrapõllu poistel oli kombeks kõik paremad palad üksteisega jagada.

Poistel oli alati palju ühiseid harrastusi, nii karjas olles kui ka vabal ajal.

Ühel suvel korraldati lähedases riigimõisas suur lendurite laager. Oli siis poistel imetlemist ja vahetmist! Särasilmil jälgiti põrisevaid teraslinde ja mahti olles tehti juttu ka lenduritega, kes poistele meeleldi andsid seletusi lennuimede kohta. See oli elamusterikas suvi. Rõõm oli seda suurem, kui üks lendureid

— ta käskis end nimetada Onu Antsuks — tuli Põdrapõllule oma puhkust veetma.

Onu Ants osutus suureks noortesõbraks. Tä nõustus meeleldi poisse pühendama lennukunsti saladusisse. ütles aga kohe: „Hoolsust on vaja, ja püsivust, ja tööd. Laisk ja hooletu lenduriks ei kõlba.“ Poisid töotasid pingutada mis vähegi võivad. Ja nii läkski töö lahti hüüdsõna all: „Põdrapõllu poisid õhuvallutajaks!“

ESIMENE KOONDUS.

Rehe all seati pikk pulmalaud paigale ja poisid istusid laua ümber. Onu Ants laotas lauale lohe plaani ja poisid joonistasid selle endale märkmikku.

Lisaks plaanile märkisid poisid veel üles lohe ehitamiseks vajalised töövahendid ja materjalid. Jaani märkmikus oli nende kohta järgmine nimekiri:

1. Puuliistud 5×8 mm. Oksteta ja soovitavalt kuusepuust.
2. Keskmise tugevusega sidumiskoõri.
3. Katepaberit $1,5 \text{ m}^2$, soovitavalt iga poogen iversevärvi. Võib olla pakkimispaber.
4. Rukkipüüli, kliistri valmistamiseks.
5. 2—3 sm pikkusi naelu.
6. Kliistrinõu.
7. Kliistripintsel. Puupulk, mille otsa ümber on mähitud 3—5 sm laiune riideriba.

Kui plaanid olid valmis ja vajalised materjalid teada, jagasid poisid omavahel materjalide muretsemise ülesanded. Paberi, naelte ja nõõri ostmiseks oli poistel raha kokku hoitud ja Madis vabastati karjaminekust, sest tema läks poodi. Kuna Onu Ants pidas kuivi liiste paremaks, siis vabastati ka Aadu karjase kohustusest ja tema ülesandeks jäi kuivade liistude

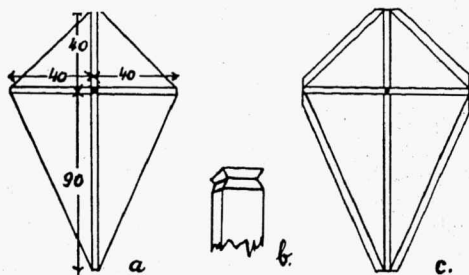
kruvi liig tugevasti kinni! Osuti peab vabalt kõlkuma kruvi küljes.

3. Skaala märkimiseks toimetame järgmiselt: määrgime tasasele maapinnale mõõdulindi abil meetrimärgid, nagu joonisel näidatud. Seistes nüüd 0 punktis püsti sihime joonisel näidatud kombel 1 meetri märki maapinnal. Palume sõbra märkida paberist skaala kaarele punkti, mida näitab osuti. Kordame seda kõigi kaugusmärkidega maapinnal. Nii on meil kaugusmõõdik valmis.

Kaugusmõõdik näitab kaugust õigesti ainult siis, kui mõõtja silm asub niisama kõrgel maapinnast kui oli skaala koostaja silm.

Fotonõuanne noortele.

Kui teid mõni küsimus foto alal eriti huvitab või teil on raskusi heade tagajärgede saavutamisel, kirjutage toimetusele. Tahame olla abiks, et meie ühine fotorinne kujuneks tugevaks.

Joon. 1.

muretsemine. Rukkipüüli lubas Madise isa anda niipalju kui klub ja kliistrinõuks andis ema savist kausikese.

Lõpuks lepiti veel kokku, et ehitatakse salgale ainult üks lohe igast tüübist, et vältida asjatut materjalide kulu.

TEINE KOONDUS.

Järgmise päeva lõuna ajal jätkus töö. Kui Aadu ilmus koondusele, oli tal kaenlas suur kimp täpselt väljasaetud kuivi kuusepuust liiste. Ka muu materjal oli kohal. Asuti tööle. Kuna kõigile ei jatkunud tööd lohe ehitamisel, siis asusid selle kallal tööle ainult Lembit ja Jaan.

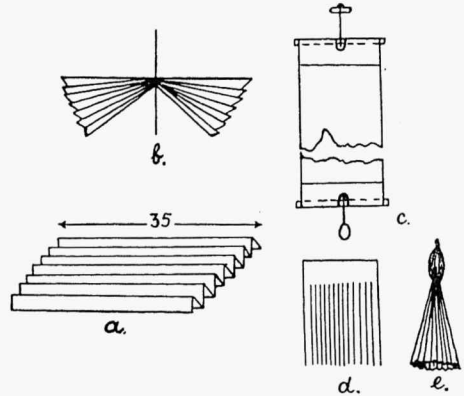
Lohe liistud lõigati plaani järgi parajaks (joon. 1 a), liistude otstesse tehti õnarad nõõri kinnitamiseks (joon 1 b) ja liistud kinnitati peene naelaga plaanil näidatud mõõtude järgi, sidudes kinnituskoha veel nõõriga kokku. Nüüd ühendati nõõriga liistude otsad ja tehti igasse otsa kindel sõlm.

Samal ajal olid Jüri ja Endel keetnud kliistri ja kleepinud kokku katepaberi mitmevärvilistest paberiribadest. Kõik näis olevat korras edasiseks tööks. Aga kui Onu Ants vaatas korra lauale, nägi ta, et peagu kogu laud oli kaetud kliistriga, nii „hoolega“ olid Jüri ja Endel pintselanud. Nüüd pidid Jüri ja Endel oma ettevaatamatuse heaks tegema sellega, et nad pesid laua puhtaks. Et edaspidi ei juhtuks säärast äpardust, kaeti laud kleepimise ajaks vanade ajalehtedega. Lauale laotatud ajalehtedele pandi lohe katepaber ja sellele lohe. Paber lõigati lohe järgi välja nii, et see 2—3 sm igast küljest lohest mööda ulatus. Ainult nurkade kohal ühtus paberi äär lohe nurgaga. Nüüd kaeti üleulatav paberi äär kliistriga, pöördi see üle nõõri ja kleebiti seespool nõõri oleva paberi külge hoolega kinni (joon. 1 c). Et kliister paremini kinni kuivaks, suruti läbi paberi paberinaelu, mis mõlemad paberi pooled kokku surusid. Lohe jäeti lauale kuivama.

„Kuni lohe kuivab, teeme talle ühe hädavalalise lisanduse, ilma milleta meie ehitatud lohe õhku ei tõuse — saba. Saba ülesanne on lohet õhus tasakaalustada. Ilma sabata lohe hüpleb ja tõuseb ebakindlalt, võib isegi kukkuda ning puruneda. Saba tasakaalustab lohet nagu põhjaraskus (ballast) laeva. Võtame märkmikud ja märgime sinna mõningad lohe saba valmistamise võtted.“ ütles Onu Ants. Poisid olid pea märkmikuga laua juures ja Onu Ants plaanidega kohal. Peagi olid plaanid märkmikes ja töö võis alata.

Võtame näitena plaanid Madise märkmikust (joon. 2).

Poisid otsustasid oma esimesele lohele teha saba, nagu näha joonisel 2 a ja b. Umbes 25×35 sm

Joon. 2.

a. Paberi voltimine. b. Volditud paberid seotakse nõõriga. c. Paberiribad kleebitakse ottest kepikesele ja kinnitatakse silmuse ja pulgakese abil üksteise külge. d. Paberileht lõigatakse narmasteks ja kleebitakse nõõri ümber ülemist tervet riba pidi või keeratakse kokku tutiks (e).

suurused paberilehed volditi (joon. 2 a) ja seoti keskel peene, kuid tugeva sidumisnõõriga (joon. 2 b). Sellest sai sabale kaunis tutt. Kuna aega jäi veelgi üle, valmistati tagavaraks ka kaks joonisel toodud teist tüüpi saba (joon. 2 v, d ja e). Seejuures võeti arvesse, et lohe saba pikkuseks on sobivaim 3—4-kordne lohe läbimõõt. Järgmiste ehitusele tulevate lohede suurus ei olnud veel teada ja seepärast jäid ka sabad üksikosadena ootama kasutamise võimalust.

Aeg kutsus poisse karja. Lõpetati koondus, et järgmise päeva lõuna ajal jätkata poolelijäänud tööd.

KOLMAS KOONDUS.

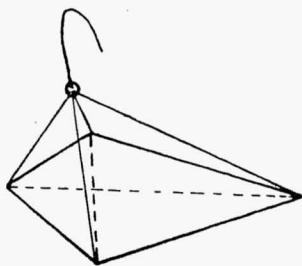
Reedel puhus paras tuul, nagu ütles Onu Ants, 2—3 palli. Seepärast rutati lohe lõpetamisega. Ennekoike lohe tasakaalustati. Selleks kinnitati igasse lohe nurka nõõr ja seoti need metallist rõnga külge nii, et rõngast lohet üles riputades lohe lühem poik-

Ants ja Coora reisivad koos kaptenist talle Umba-Tumbasse, Coora kodumaale ...

liist oli täiesti tasakaalus, kuna pikemal liistul pikem pool hoidis lühemast madalamale. Rõngas oli otse pikema liistu kohal, loodsih viedi kõrgemal liistude (punktiriis) ristumispunktiist (joon. 3).

Joon. 3.

Poisid ootasid põnevusega oma kätetöö esimest tuleproovi. Muheles Onu Antsi. Poisid olid kohe valmis haarama lohe ja jooksmata õue, kuid Onu Ants käskis enne lohe saba hoolega kokku panna, et nõör ei läheks sassi, ja lohe tuli veel kord hoolega üle vaadata, sest lennuasjanduse alal ei tehta midagi ülepeakaela ega hea õnne peale. Ettevalmistused tehtud, mindi rehe alt välja. Poisid tahtsid lähedasel kaerapõllul lohet hakata õhku laskma, kuid Onu Ants käskis veidi oodata, öeldes, et enne tuleb määrata kindlaks tuule suund. Nüüd olid poisid kimbatuses! Joosepi talus oli küll tuulelipp, see aga ei paistnud siia. Puude liikumise järgi püüti siis umbkaudselt määrata tuule suunda. Nähes, et poisid ei suuda tuule suunda kindlaks määrata, võttis Onu Ants taskurätiku ja hoidis seda lipuna käes. Nüüd oli tuule suund poisitele teada, kuid Onu Ants näitas veel abinõusid, kuidas tuule suunda määrata. Ta võttis maast pihutäie rohtu ja viskas õhku. Rohulibled kandusid edasi tuule suunas. Siis ta kastis sõrme märjaks ja tõstis üles. Poisid tegid samuti, ja vaata imet! tuulepoolne sõrme külg tundus jahedana. „See tuleb auramisel tekkinud soojuse kaotamisest,“ seletas Onu Ants.

Tuule suund kindlaks määratud, andis Onu Ants tõmbenööri Madise kätte ja käskis hakata kergelt jooksmata vastu tuult, lastes tarbe korral nõöri järele. Onu Ants paiskas lohe kerge tõukega õhku. Lohe algul nagu häbenes veidi, kuid hakkas siis järjekindlalt tõusma, saba lehvides tuules. Kui lohe oli

juba kaugel üle puude latvade, lõppes poisitel nõör. Nüüd seoti nõöri üks ots aiateiba külge ja lohe jäi õhku püsima, seistes peaaegu paigal. Poisid juubeldasid, Onu Ants muheles ja uudishimulikke ilmus igast neljast talust vaatama seni nähtamatut maailma imet. See koondus jäi poisitele kauaks meele. Sai ju siin tuleproovi nende esimene lennualaline kätetöö.

Pühapäeval käidi suplemas ja tehti jalutuskäik Jussi järvedele, kus maasikad päikesepoolsetel mäekülgedel olid juba valminud. Ka lohe võeti kaasa. Kookuleppe kohaselt pidid poisid, kes metsas marju korjates üksteisest lahku läksid, lohe õhku tõustes kogunema järve kaldale lagendikule kokkulepitud kohale. Aeg kadus kiiresti, ja kui lohe poisid kokku kutsus, oli aeg koju minna. Kojuminekul ristiti lohe „Teenäitajaks“. Järgmine, arvult neljas, koondus otsustati pidada esmaspäeval.

(Järgneb.)

Meie ise kirjutame:

KOOLITEEL

K-15

On koitmas. Koidutähe helkivad ning säravad silmad peituvad valgesse pilvepõue ning õhumere sinivood haldavad jälle igapäevast maailma.

Valitseb veel vaikus. — Ent siiski juba kriukatsab kuskil õuevärav, kuskil haugahtab koer, kuid kõik see kaob, kõik see hajub otsatusse õhumerre.

Kulgevad minutid. Valgeneb. Juba ilmuvad üle uksevärve koolilaste uudishimulikud silmapaarid, mida paeluvad talvised võlud. Pole enam mahti, haaratakse raamatud ning rutatakse välja, välja hurmavasse loodusse.

Igal pool lumi — lumi ning kristallselgeks muutunud loodusepisarad. Kui ilus oled sa, talv!

Nagu marsihelide saatel sammuvad koolilapsed igal hommikul ja õhtul läbi sinavate hangede, ikka ligemale ja ligemale vanale kõssivajunud majakesele, kus on voolamas tarkuseallikas.

On tõusnud talvine päike. Ta külvab punakasroosasid pärle alla sirendavale helbelinikule.

Taamal aga paistab lume alla peitunud loodus ning õrnsinised hanged.

Inge Pääsuke — Kambja (12 a.).

...kus nad konsuli juures teevad tõhusat karskus-propagandat.

HANNO KOMPUS

KRISTJAN KUNSTI

oleks ka olnud teissugune. Seda õpetas meie põlve nägema, mõistma ja hindama neis vanades asjades Kristjan Raud.

Ja edasi: nii nagu lapsed pärivad oma vanematelt seda, mida need on kogunud ja kasvatanud, nii nagu iga järgnev põlv rajab oma tegemised ja edasiehitamised nendele kogemustele ja teadmistele, mida talle pärandavad eelnenud põlved, nii nagu õpilased saavad oma õpetajailt teadmisi ja tarkusi, kust nad edasi lähevad uusi teadmisi ja tõdesid avastama nõnda, et ei ole vaja ikka jälle uuesti otsast peale hakata uurima ja mõtlema, korjama ja kasvutama, nõnda on lugu ka meie esivanemate ilumeele ja selle tuhandekordse ja tuhandeviisilise kehatuse pärandusega. Kuid see iluvalla pärandus on võrratu suurema tähtsusega rahva iseolemisele kui kõik pärandused teadmiste vallas. Sest, mõtelge ise, ükskord üks näiteks on kõigile rahvastele ühine, kõik rahvad elavad ühe ja sama maakera peal, kõigi rahvaste üle kummub seesama tähistaevas oma lugematute taevakehadega, kõigi rahvaste peale paistab seesama päike, ja kõik seadused, mis valitsevad maad ja laotust, kõik need seadused on ühtemoodi kehtivad kõigi rahvaste ulatuses. Siin pole vahet, selles valdkonnas, mille saladustesse püüavad tungida mõistus ja aru. Kuid vahe on iseloomus, vahe on südames ja hinges, ihkamistes, ilutsemistes ja meelisklemistes, vahe on selles, mida inimesed ja rahvad ise on teinud oma hämarate unistuste ja ihalemiste nähtavaks ja kuuldavaks tegemises, kujundamises ja kirjami-

Eduard Viiralt

Kristjan Raud
(külmnõel)

„Ise tegin. Nii võisid meie esivanemad ütelda. Nii peame ka meie võima ütelda. Kahelda ei ole. Omapära sihis. Algupärase iseärasuse alusel peab kasvama meie elu. Otsemat, loomulikumat teed ei ole.“

Need sõnad kirjutas Kristjan Raud üle kolmekümne aasta tagasi. Säärase kõnega ta kutsus koolinoori ja üliõpilasnoori üles vanavara korjama. Ta kutse ei kostnud kurtidele: usinas kogumistöös on tükk tükkilt kantud kokku Tartu Eesti Rahva Muuseumi ja Tallinna Eesti Kunsti muuseumi suured rahvakunsti varandused.

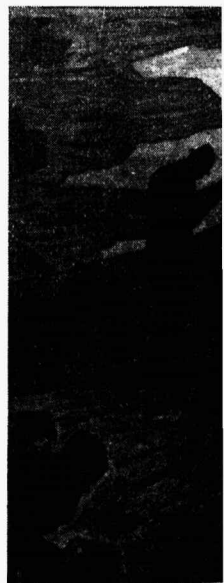
Tõsi, see kogumine oli alustatud juba varem, kuid õige hoo tõi asjasse alles Kristjan Raud. Millega? Enne teda oli kogutud kas puhtteaduslikus huvis, aineks rahvateadusele, või ka paljast uudishimust aetuna, et mis asja õieti olid meie esiisad ja esiemad meisterdanud, kuidas neid kujundanud, kirjanud ja kaunistanud. Kristjan Raud aga ütles julgesti välja, et neil vanadel esemetel ja kirjadel on palju-palju suurem tähtsus: nendesse on eesti rahvas tallele pannud oma loova vaimu, oma unistamised ja ilutsemised, oma mõtlemised ja plaanitamised ning nende teostamised; nendes elab meie esivanemate vaim kõige siiramas ja selgemas kehatuses, sest nad tegid neid asju endale, oma tarbe ja tahtmise kohaselt, ja nad tegid neid ise. Eks ole: kui neil oleks vaja olnud midagi muud või kui nad oleksid tahtnud teistmoodi kuju ja nägu, siis see pärandus, mida nüüd säilitame muuseumides,

Kristjan Raud

Linnuse rajamine (süsi)

Illustratsioon „Kalevi-
pojale“

N RAUD - AASTA RISTIISA

ses, leelotamises ja laulmises ja pillimängimises. Selles kõiges väljendub rahvaste võltsimatu iseloom, s. o. iseolemine, omamoodi ja ei kellegi teise moodi olemine. Seda omamoodi olemist me ei säilita kuski paremini kui meie iluvalla loominguks. Ning järjest puhtamalt, selgemalt, rikkamalt ja haaravamalt siis, kui ehitame edasi oma esivanemate pärandusel, selles vaimus, nagu see selles päranduses on kuju otsinud ja leidnud. Mitte orjalikult ja mõtlematult jäljendades, mitte ka ikka jälle uuesti otsast peale hakates, vaid neid teid jätkates, mida mööda on tulnud ja sinnamaani jõudnud meie esivanemad, kust meil nüüd tuleb edasi minna. Me läheme küll mööda uudismaad, kus veel pole ees ühtki teed ega rada, aga kui me oleme taibanud meie esivanemate tee s u u n d a, mille nad on vaistlikult seadnud kaugele, hämarate sihtide ja tähiste poole, taibanud nende märkide järgi, mida nad oma teed käies oma loomingu näol on maha jätanud, siis oleme õigel teel, sel teel, mille kohta Kristjan Raud ütles, et „otsemat, loomulikumat ei ole“. Seda suurt tähtsust, mis meie vanavaral on teetähisena meie omaloomingu suunale, seda ütles meile esimesena nii veenvalt, nii uskumpanevalt ja nii indutiivustavalt jällegi Kristjan Raud.

Ja selle tagajärg? Meile on see nüüd päris iseenesest mõistetav, et need suured muuseumikogud, mis tema õhutusel kokku kanti, on meie omaloomingut viljastanud. Me ei kujutagi teistmoodi ette, kui et meie käsitööd, meie kudu-

mised ja kirjämised, meie tikandid, meie puu-, raud- ja hõbesepis näitavad sama laadi kui meie esivanemate pärandus. See pärandus pole meid kammitsasse pannud, vaid on vabaks teinud võõramaigulisest ja välismaistest eeskujudest. Ning vabaks ja julgeks isetegemiseks on see pärandus hoogu annud sellega, et me oleme näinud, kui mitmetaoliselt ikka ja ikka uutest teisedites on oma tarbeesemeid kujundanud ja kaunistanud meie esivanemad ja kuidas ometi kõigil neil kujudel ja kirjadel on ühine iseloom. Kristjan Raud on meid õpetanud tähele panema seda iseloomu ja tema vaimus uut looma.

Kuid Kristjan Raud ise? Silmitsege tema joonistust „Laulik“. Avaral mererannal istub oma hüti lävepakul üksik mees, kannel põlvedel. Kedagi hingelist pole kuulamas-nägemas. Aga lauliku südamesse peavad olema kerkinud vägevad sõnad ja võimas viis: kummargile on ta laskunud kuulatama seda, mis ta sees heliseb, ning suure haardega langevad ta sõrmed kandlekeeltele, et häält anda sellele, mis kuulmatult tema hinges kõneleb. Ja see, mis nüüd maailma kajakab, peab olema nii haarav, et päike ja kuu ja vikerkaar taevas on peatunud ning tähed on kogunenud lauliku pea kohale kuulatama tema leelot.

Näib, et Kristjan Raud siin on annud kujutuse omaenese hingest. Seal heliseb seesama leelo, mis kostab meieni meie esivanemate pärandusest.

Silmitsege teist joonistust, „Linnuserajamine“. Kas te panete tähele, kuidas töömehed innuga töötavad, kuidas meister seletab ja juhatab, kuidas vanem, Kalevipoeg ise, käske jagab? Kuidas kõik liigutused on suured ja selged, lihtsad ja tähtsad, sest nad on ülimal määral otstarbekohased: ei ole siin loidust ega tarbetut ülepingutust, sest ülesanne on suur ja tähtis, mis keelab vedelat ükskõiksust samuti kui kelkivat edvistamist; asi on nii suur, et selle juure võib tulla ainult range asjalikkusega, mis ei salli osavõtmatust ega teesklust, nii-nimetatud „suuri sõnu“, mis tuumalt on tühjad. Kas te võite kujutella,

1.

Suure matka algus. Esimesed viperused.

„Ärasõit!“ hüüdis rongijuht ja vilistas läbilõikavalt. Tasa-tasa, vaevalt märgatavalt, alustas rong liikumist — Haapsalu poole.

Viimne vagun on võrdlemisi tühi. Ühes vagunirugas on kaks poissi agaralt tegevuses. Üks poistest on priske, pisut kohmakate liigutustega. Ta nimi on Endel Kivi. Ta on pealinna jõuka kaupmehe ainuke poeg, hellitatud ja poputatud. Teda ennast huvitab maadlus ja raskejõustik, kuid ema soovil ta peab õppima koolis igasuguseid raskeid asju ja oma tervise kosutamiseks jooma päevas vähimalt klaasitäie vahukoort.

Teine poiss, Juku Mets, on aga oma ema, vaese lesknaise, ainuke lootus ja rõõm. Silmad on tal terased, mõistus lahtine, liigutused vabad ja kerged. Tema unistab ja mõtleb ainult meremehe kutsest. Kapteniks tahab ta õppida, siis ta toob emale igasuguseid häid asju, millest ema seniajani on pidanud loobuma.

Mõlemad poisid kannavad noorte organisatsiooni hästikorrastatud vormi ja nende näod õhetavad ärevusest.

Algus on tehtud! Matk ümber kodumaa on alanud. Kerge see algus just ei olnud. Endlil kulus hulk vaeva enne kui ta suutis ema veenda, et säärane matk pole põrmugi ohtlik tema elule ja tervisele. Ega ta enam tita ole, küllap ta oskab ennast juba hoida. Viimaks ometi andis ka ema oma nõusoleku.

Juku sai emalt nõusoleku kergesti. Ei tema ema kartnud oma poja tervise pärast. Juku oli juba ammu harjunud enese eest ise hoolt kandma. Muret tekitas ainult raha. Kust võtta sõiduraha ja kuidas katta teised kulud? Juku aitas end ise hädast välja — ta teenis ise. Ema valmistas kodus tubakavabrikule suitsukarpe. Juku aitas teda selles töös. Nii teeniski ta oma matkaraha.

„Ilma rahata on halb matkata. Kas seda kõlisevat on palju või vähe, see pole oluline, tähtis on, et seda pisut ikkagi on,“ arvas Juku.

Juku ja Endel seni just suured sõbrad ei olnud. Ühes klassis nad küll olid, kuid erilist sõprust nende vahel polnud. Sõpradeks nad said alles siis, kui

Juku usaldas Endlile oma matkakavatsuse. Endel võttis sellest kohe tuld. Matkama! Tore! Jukul olid matka võlud ja lõbud juba tuntud. Ja kui ta veel nende võludele ja lõbudele, nagu teise õrritamiseks, pisut omalt poolt veel põnevust juure raputas, siis oli Endel kohe „tehtud“ kaaslane.

Nii nad siis alustasidki oma matka: üks täie seljakoti ja tüseda rahakotiga, teine jälle rikkaliku kogemustepaunaga.

Missuguse varustuse üks või teine kaasa võtma pidi, selle üle leppisid nad juba varem kokku, nüüd otsustasid nad ainult kontrollida, et kas ikka tõesti kõik on tiptopilt korras.

Selgus, et Jukul ei puudunud midagi. Kaart, kompass ja sirkel mõõtmiseks olid seljakoti küljetaskus. Puhas kaustik ootas aina matkamärkmeid. Sellest pidi saama matkaraamat, mida endal hiljem on tore lugeda, ja pealegi võib selle sügisel rühmas esitada — matkaja erikatse ongi sooritatud.

Pealeselle leidis ta kotis veel pisut toidupoolist, pesu, tagavarasukad, niiti-nõela, saapahari, kampsun, väike villane vaip ja taskus tore väike šuupill.

Kui Endel oma seljakoti sisu uurima hakkas, siis selgus, et nii mõnedki hädatarvilised asjad puudusid. Et ta fotoaparaadi ja hea teedekaardi koju unustas, see tundus talle eneselegi veidrana, kuid üllatuste rida polnud veel küllalt täieline — kotist leidis ta mitu voodilina, padja, kalossid ja pudeli vahukoort. „Sul puudub veel ainult raudvoodi ja riitekapp,“ noris Juku heatahtlikult.

„Mina ei ole neid asju seljakotti pannud!“ öiendas Endel ägedalt vastu.

„Ükskõik, kes pani! Õige matkamees vaatab oma varustuse enne matka algust kodus üle,“ õpetas Juku ja vaatas binokliga aknast välja.

„Küllap ma teinekord olen targem. Esimest korda, tead isegi...“ püüdis Endel veel kord vabandada.

„Palun, sõidupiletid!“ hõikas konduktor ja sirutas käe ootavalt poiste poole. Saanud piletit ja neisse augud vajutanud, pöördus ta veel kord poiste poole: „Haapsalusse. Kas õpilastunnistus on?“

Juku leidis oma tunnistuse kohe, kuid Endlil võttis otsimine rohkem aega. Ta pööris kõik taskud

et meremees keset maru tohiks midagi tegemata jätta, mis on vaja, või et tal oleks mahti teha midagi, mida ei ole vaja? Ta peab täie innuga olemas enda ja oma asja eest väljas, talle ei saa mõttessegi tulla näidata teistele, et vaat' kuidas ikka mina piüüan.

Nõnda ka Kristjan Raud ja need inimesed, keda ta kujutab oma piltides. Ja nüüd silmitsege veel korraks tema enda näopilti, nagu selle on vasele graveerinud Eduard Viiralt. Need on suured ja tõsised mõtted, mis pesitsevad selle otsaesise taga, tehes ta kumeraks ja kõrgeks; aga selgeist silmist paistab soe ja hell süda. Niisugune on Kristjan Raud, nagu teda näeb teine suur kunstnik ja nagu ta ise ennast näitab oma töödes.

See meie Kristjan Raud saab 22. oktoobril 75-aastaseks. Tema töödes ühinevad nüüd loomise värskus ja pika eluea tarkus. See aasta on Kristjan Raua suur juubeliaasta. Sellepärast kuulutas peaminister 3. märtsil selle aasta Kristjan Raua nimeliseks kunstiaastaks. Kas võiks keegi kahelda, et Kristjan Raud on teeninud kunstiaasta ristiisa au. kuna ta on teeninud meie rahva loovat vaimu! Ja kunstiaasta olgu meile kõigile selleks, et innukalt süveneda meie rahva vaimu tema loomingute kaudu, nagu nad meile on pärandatud minevikust meie esivanematelt ja nagu ta väljendub selles, mida me ise loome olevikus. Selles on meie iseloom, meie iseloomise pant. Lähenedes neile saame ikka enam ja üha puhtamalt selleks, mis me tõepoolest oleme.

pahempidi, soris siit ja katsus sealt, kuid tunnistust ei ilmunud kusagilt.

Konduktor vaatas poisi rabelemist ja abitud olekut sõbraliku pilgu ja muheleva naeratusega, lõi siis käega, nagu märgiks, et mis sa ikka otsid, kui sul ei ole, ja läks edasi.

Endlil hakkas palav. Ei tea, kas see oli otsimist või oli selle tekitajaks piinlikkuse tunne.

„Iga algus on raske,“ lohutas ta end, „kui järgmist matka algan, siis olen targem.“

*

Kogu pika tee vahtisid mõlemad matkajad aknast välja. See oli lõbus! Hea oli tunda, kuidas vagunirattad põrisesid: traks-traks, traks-traks. Endlile tundus, nagu ütleksid nad „kaks-kaks, kaks-kaks — kaks meest lähevad maailma vaatama, omaette, täis-meestena“. See oli tore tunne — tunda end täismehena.

Jukul tuli õnnelik mõte — võtta uued nimed, matkanimed. Endel oli sellega kohe õhinal nõus. Missugused? Juku juba teadis. Endlist sai Karukäpp (jõudu tal ju oli ja kohmakust samuti) ja Jukule leiutas Endel nime — Kotkasilm. Uute nimede kasutamine tegi mõlemale palju nalja ja nad olid nendega väga rahul.

Jäi seljataha Keila, pisike linnake, ja varsti kihutas rong mööda Ellamaa suurest elektrijõujaamast.

Keilast tuli vagunisse raudteelase müsi kandev mees ja hakkas arvukaid pakke riuleile paigutama. Kotkasilm asus kohe meest abistama. Ei tea, kas just sellepärast, aga mees hakkas poistega juttu ajama.

Karukäpp ei osanud vestelda, seda rohkem aga Kotkasilm. Mees oli lahtise jutuga ja jutustas poistele küll Vasalemma marmorimurdmisest, küll Ellamaa turbapätsidest. Oma poja Illari lubas ta matkameestele anda Haapsalus teejuhiks.

„Küll ta teile näitab kõike: lossivaremeid, sadamat ja muud. Tahtis teine ikka ka kangesti rühma astuda, ei ma keelnud, ega ta siis paha peale lähe,“ lisis mees selgituseks.

Haapsalu — lahtede ja purjekate linn.

Nii oligi. Haapsalu jaamas ootas Illar oma isa. Seekord ta ei saanud aidata isa pakkide kandmises, vaid pidi uutele sõpradele näitama oma kodulinna. Ega see talle vastumeelne olnud, ei. Vastupidi, ta oli uhke oma kodulinna üle ja ta teadis, et Haapsalus on igale külalisele midagi ilusat ja vaatamisväärset. Küllap tema juba tunneb ja teab, mida näidata ja kuidas seletada.

Lossivaremeis vanade müüride vahel ta laskis valla kõik oma teadmised Haapsalu lossi ja linna ajaloost. Karukäpp unustas kuulates suu lahti ja Kotkasilm tundis südames häbi — oma kodulinna Tallinna ajaloost tema küll nii ei oskaks seletada.

Lossi ehitanud üks mõõgavendade ordu pealik 1228. aastal. Nime saanud Haapsalu vist sellest, et vanasti olnud lossi ümbruses ilus haavasalu. 1279. a. tehti linna asutamisega algust. Loss kuulunud Lihula ja Saaremaa piiskopile. Umbes 150 aastat tagasi algas lossi hävimine.

Loss võis vanasti vägev kindlus olla, sest müürid näisid praegugi veel võitmatult tugevad.

Lossist on jäänud ainukese tarvikuskõlvulise ruumina lossikirik. Selles kirikus peetakse tänapäevalgi jumalateenistusi.

„Sellele aknale ilmub igal sügisel vaim „Valge daam“,“ seletas Illar ja näitas lossikiriku piklikule aknale.

„Vaime polegi enam. Tühi loba!“ arvas Kotkasilm.

„Muidugi ei ole,“ oli ka Illar nõus, „ega nüüd enam keegi vaime usugi.“

„Kas sa ise seda „Valget daami“ näinud oled?“ küsis Kotkasilm uudishimulikult.

„Küll ja küll!“

„Kui hõbekuuliga lasta,“ sõnas Karukäpp arglikult. Vaimudega ta kokku puutuda ei tahtnud.

„Lased aknaklaasi puruks. See vaimu kuju tekib aknale sellest, et kuuvalgus paistab läbi põliste puude okste,“ seletas Illar.

*

Lossitornist avanes lõpmatu ilus vaade puude ja aedade rohelusse uppuvale linnale. Küll oli palju lahtesid. Nüüd tundsid matkajad, kui palju oli neil abi Illarist:

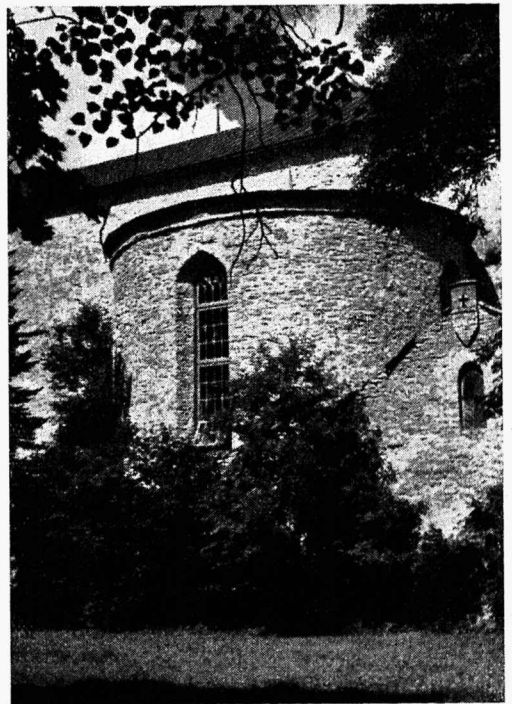
„See saar seal... see on Vormsi. Seal see on Noarootsi poolsaar. See sadam on Vana sadam, see seal... see on Uus sadam. See ilus suur maja, see on algkoolimaja, ja see kõrge, see seal... see on gümnaasiumihoone!“

Vahet pidamata tõusis ja langes ta käsi, ikka jälle uusi märke näidates.

Kõik sai poistele selgeks. Haapsalu on väike maakonnalinn, aga suur ja tähtis suvitus- ja terviseparandamise linn. Haapsalusse tuleb tervismudaravile haigeid omalt maalt ja välismaalt.

*

Pargis oli ribake liivaranda basseiniga. Ei saanud teisiti — poisid pidid proovima kõiki neid kiike ja karusselle. Hallikas, savisegane vesi ei olnud kuigi meelitatv, kuid väikesest suplustest karastamiseks ei suutnud poisid ära ütelda.

Haapsalu „Valge daami“ aken

Pargis näitas Illar oma sõpradele Bernhard Laipmanni rinnakuju ja seletas:

„See oli vahva mees. 1905. aastal taheti teda peksa, aga mees ei lasknud end häbistada, valis surmanuhtluse.“

„See oli ju Bernhard Riives,“ öiendas Kotkasilm, „koolilugemikuski oli temast.“

„Bernhard Riives ja Bernhard Laipmann on üks ja sama mees,“ selgitas Illar.

Paar tundi hiljem sammusid matkajad Uue sadama sihis. Matkakava järgi tahtsid nad aurikuga Vormsi saarele sõita. Jõudnud sadamasse, mis asub linnast kaugel, selgus, et sel päeval ei lähe üldse enam aurikut Vormsi. See ähvardas poiste matkakava hoopis segi ajada.

Kui häda kõige suurem, siis abi kõige lähemal. Nii oligi. Sadamakai ääres seadis üks paadimees oma purjekat sõiduvälis. Kuna mehel oli kavatsus Vormsi saarele purjetada, siis tuli ta poiste palvele vastu ja lubas neid paati ronida.

Purjekaga merel. Paadimehe jutustus.

Ikka kaugemale ja kaugemale jäi sadam ja linn, kuni nad sulasid ühiseks rohekaks ribaks. Ainult lossi torn paistis kaugele merele. Ees oli aga Vormsi mustav viirg.

Päike paistis heledalt ja tungis läbi madala vee, valgustades rohtukasvanud merepõhja.

Tasane tuul lükkas paati rahulikult edasi. Karukäpp, kes purjekaga sõitis esmakordselt, kartis, et tuul lükkab purjeka ümber. Seda aga ei juhtunud. Varsti otsis Karukäpp kompassi ja hakkas ilmakaari määrama, kuna Kotkasilm väsimatult binokliga uuris kaugeid randu ja üht aurikut. Kui Karukäpp nägi, et paadimehel kompassi ei olegi, oli ta valmis oma laenama.

„Ole siin kompassi tarvis ühti — maa ümber ringi, eks silm seleta. Suurel merel, siis teine asi,“ arvas paadimees.

Pakkumisest oli siiski kasu — jutt paadimehega nagu sobis paremini.

Kuna poisid olid huvitatud mereohtudest, siis vana meremees jutustas üht-teist oma suurtest kogemustest.

„Siin ma küll ei kardaks sõita. Vesi on nii madal, et kui vette hüppan, jääb pea veest välja,“ arvas pooleldi naljatades Karukäpp.

„Nii madal siin küll ei ole — vesi petab. Ja ohte on siin palju, eriti sügistelvel, kui jää veel on nõrk. Vormsi ja Noarootsi inimesed kasutavad jääteed, kui Haapsalusse tulevad. Nõrk jää aga puruneb ja jääaugust on ilma abita raske välja pääseda.“

Eks Vormsi mees Toomas Gjärdström jutustanud mulle ise, kuidas ta olnud surmasuus.

Sõitnud Haapsalust koju, üle jää, kelguga. Pikade jalastega kelkudega sõidavad kõik vormsilased talvel maal ja merel.

Olnud kelguga rannast kaunis kaugele jõudnud, kui äkki jää murdunud ja Toomas sumanud vees. Püüdnud siis ronida jääle tagasi, kuid jää olnud libe ja käed ei olevat leidnud mingit pidet. Siis tulnud mehele meele, et tal olnud puss kaasas. Niipea kui ta lasknud jääservast lahti, ähvardanud äge vool mehe viia jää alla. Suure vaevaga ta saanud lõpuks pussi kätte ja lõõnud selle jää sisse.

Küll ta pingutanud ja tahtnud jääle ronida, kuid märjad riided olnud rasked ja jõud kahanenud. Saanud korra siiski rinnuli jääle, kuid siis... siis murdunud jääserv uuesti. Nii oli Toomas jääd lõhkunud ligi paarkümmend meetrit. Juba tuimenenud jalad, külm asunud kogu keha kallale. Toomas hüüdnud meeletult appi ja palunud Jumalat.

Valu muutunud väljakannatamatuks. Siis ta näinud veel nagu läbi udu inimesi lähenemas.

Kui päästjad Tooma juure jõudsid, oli ta juba meelemärguse kaotanud, kuid ta lõug toetus tugevasti jääservale. Veis seismajäänud uur näitas, et mees oli jääaugust olnud 2 tundi.

„Toomas pääsis, kuid kõigil ei ole nii palju õnne,“ lõpetas paadimees.

„Kes neid siis päästab?“ küsis Kotkasilm.

„Nii kuidas juhtub: kord teekäijad, teinekord päästejaama mehed.“

„Päästejaama mehed. Kes need on?“

„Sellest on juba palju aastaid tagasi — nii 70 või 75 — kui minu vanaisa koondas Haapsalus mehi, kes olid valmis oma elu hädaohtu pannes ligimest päästma. Minu isa jatkas seda tööd ja sama rada käin ka mina. Olen praegu Haapsalu päästejaama juhataja.“

Meil on suvel ja talvel päästeabinõud ootevalmis, kui vaja, kohe ruttame appi.“

„Siis olete vist küll väga paljude inimeste elu päästnud?“ päris Kotkasilm edasi.

„Umber 80 inimest oleme kindlast surmast päästnud.“

„Nii palju!“ ei suutnud poisid oma imetust varjata.

„Tead, Karukäpp, ma tahaksin ka kord mõne säärase mehise teoga hakkama saada,“ usaldas Kotkasilm kaaslasel.

„Jõuad, jõuad... sul elu ju alles ees!“ lohutas elutark paadimees.

„Ei tea, kas niisuguseid päästejaamu mujal ka on?“ julges Karukäpp küsida.

„Küllalt. Rannas on neid mitmel pool — suur kuur, millele on värvitud punane rist, sest nende eest hoolitseb Eesti Punane Rist,“ vastas paadimees.

Märkamatuult oli tuul pisut tugevamaks läinud ja paat libises päris nobedalt.

Sviby küla sadamasillal jätsid poisid lahke paadi-mehega jumalaga.

Jalgsi läbi Vormsi saare. Ööbimine lakas.

Esimest korda tundsid poisid maantee kutsumist. Rõõmsa tuju, tüsedate seljakottide ja ladusa vilega algas teekond saare südame poole.

Seda, et saarel elunevad peamiselt rootslased, et mehed teenivad suure mere laevadel ja naised harivad kodus põldu, et saare pikkus on umbes 15 kilomeetrit, seda kõike kuulsid nad paadimehelt.

Sviby sadamast 6 kilomeetri kaugusel leidsid nad mahajäetud vene kiriku, mille aknad olid laudadega kinni löödud. Samas oli ka saare keskus, Hullo küla: paar kauplust, koolimaja, vallamaja jne. Pisut kaugemal metsade süles oli vana ilma tornita luteri kirik. Altariruumis oli laevamudel ja lauluraamatud olid pinkidel, nagu oleksid kirikulised ainult silmapilguks lahkunud.

Siis kutsus maantee jälle, sest õhtuks tahtsid poisid jõuda Saksby tuletorni juure ja seal ka ööbida.

Päike hakkas juba vajuma metsa taha, kuid poisid olid veel ikka teel. Karukäpp lonkas ja ta nägu ei ilmutanud enam päikesepaistelise tuju. Raske seljakoti rihmad nõõrisid tugevasti. Peatuti, et pisut puhata.

„Sa tuled tuliute saabastega matkama, need hõõruvad jalad puruks. Vaata minu omi, nende vanade kottadega käi nagu sussidega,“ õpetas Kotkasilm isalikult oma väheste kogemustega sõpra.

Saabas võeti jalast ja katkihõõrutud kohad seoti hoolega kinni.

Kergendustundega jätkas Karukäpp teekonda.

Metsast välja jõudnud, silmasid poisid küla määratu hulga tuulikutega.

„Oi sa vennas! Vahi, kus tuulikute rivi!“ imestas Karukäpp ja hakkas tuulikute arvu kindlaks määrama.

Siis äkki, nagu maa alt, ilmus nende ette väike tüdruk, rahvariided seljas, ja vaatas kohkunult poiste otsa.

„Kas tuletorn on veel kaugel?“ küsis Kotkasilm.

Veel suurema kohkumisega vaatas tüdruk küsija otsa ja, ilma et ta sõnagi oleks vastanud, kadus välkküirelt lähima maja nurga taha.

Poisid vaatasid imestunult üksteise otsa. Miks ta kartis, nad ei teinud ju talle halba?

„Häbenes,“ arvas lõpuks Kotkasilm. Nii vist oligi, sest kui Karukäpp tagasi vaatas, nägi ta, kuidas uudishimulik silmapaar neid majanurga tagant hoolgale jälgis.

*

Vormsi tütarlaps

Esimese öö pidid nad lakas magama. Väljas oli juba päris pime, kuid lakas oli veel elu ja jutu-kõminat.

„Siin on kole magada. Ma pole varem lakas maganud,“ torises Karukäpp.

„Minu arvates lakas just ongi tore magada,“ vaidles Kotkasilm vastu.

„Mis sa arvad, ka siin heinte sees usse ka on?“

„Ei ole!“

„Ma kuulsin natukese aja eest krõbinat, ehk on hiiri.“

„Kas kardad või?“ püüdis Kotkasilm pilgata.

„Ei, aga imelik on. Kuule, mis sa arvad, kas kõrvahargid hammustavad kõrva trumminaha katki, kui kõrva poevad?“

„On sul aga küsimused! Ei mina tea. Tühi loba, muud ei midagi!“

„Siis ma jään magama... Kui ema nüüd teaks, kus ma magan — lauda lakas, heinte peal, ja tema arvab, et võõrastemajas,“ ütles endamisi Karukäpp, pööris teise külje ja jäi nagu püssist magama.

Endelgi mõtles kodule, emale.

Meri aga laulis öölaulu mõlemale väsinud matkajale.

PÄIKESEKELL

Päikesekella valmistamiseks vajame: suuremat keemiaklaasi, tükikest kartongi, paberit, sukavarrast ja puuklotsi.

Keemiaklaasi kõrgus võiks olla 15 sm ja läbimõõt — 8 sm (maksab Kr. 1.—).

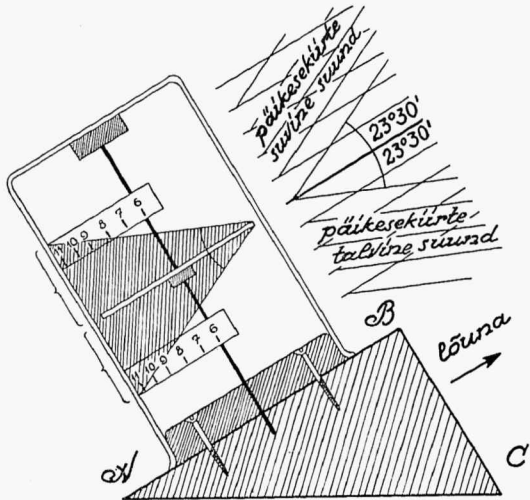
Esimesel joonisel on päikesekella skeem ja teisel üldine vaade.

Jooniseist näeme, et klaas pole asetatud vertikaalselt, vaid teatud nurga all. Klaasi kallaku (nurga)

suurus oleneb sellest, kus kohas maakeral asub päikesekell. Klaasile teatud kallaku andmiseks peame kolmnurkse puualuse meisterdama järgnevalt:

$\angle B = \text{alati } 90^\circ$, $\angle C = \text{kohaliku geograafilise laiusga ja } \angle A = 90^\circ \text{ miinus kohalik geogr. laius.}$

Kohaliku, s. o. meie elukoha, geograafilise laiusle leiame maakaardilt. Näiteks Tallinnas $\angle C$ (gr. laius) võrdub $59^\circ 26'$, ja teine nurk A võrdub $90^\circ - 59^\circ 26' = 30^\circ 34'$.

Nurkade suurust klotsil kontrollime malliga ja muidugi ümardame need: me ei suuda valmistada alust nii täpsete nurkadega.

Klaasi hoidjaks saeme puust ratta, mille läbimõõt võrduks klaasi seesmise diameetriga. Selleks sobib ka 3—4 vineerist lõigatud ratas. Ratta ümber liimime riideriba, ja sentrisse teeme augukese sukavardale. Sinna püstitame sukavarda nii, et selle ots ulatuks ka alusesse. Üle aluses oleva sukavarda augu tõmbame pliitsiga joone XY, mis peab olema perpendikulaarne aluse servadega. Joont vajame hiljem kella numbrilaudade kohaleasetamisel.

Varda kinnitame kirjalakiga või pigiga. Varda keskkohta kinnitame korgi abil kartongist ketta. Ketta võime valmistada ka plekist, kuid siis peame selle mahalibsemise vältimiseks tinutama varda külge.

Ketas peab olema vardaga perpendikulaarne! Varda ülemisse otsa torkame korgikese, mille hiljem, päikesekella lõppmonteerimisel, liimime klaasi põhja külge.

Asume kella numbrilaua valmistamisele.

Selleks vajame kaht 1,5-sm pabeririba. Kaht sellepärast, et suvel valgustavad päikesekiired varda osa, mis on kettast pealpool, ja talvel — ketta all olevat vardapoolt. Järelikult varda vari langeb kord pealepoole kettast, kord allapoole.

Kella laitmatult töötamiseks peame tegema numbrilaua jaotused õigesti, ja selle täpselt asetama teatud kohta klaasile.

Et teada saada, kui kaugele kettast peame kleepima numbrilauad, toimime järgnevalt: projektme, joonestame paberile meie klaasi varda ja kettaga loomulikus suuruses joon. 1 kohaselt; siis joonestame skeemil malli abil ketta servast üles ja alla 23,5° nurgad; sinna, kus nurkade küljed lõikavad klaasi seina, kleebime hiljem numbrilaua paberiribad. Kanname mõõdet skeemilt klaasile, s. o. tähistame selle koha ka seal.

Numbrilauaks sobib kõige paremini läbipaistev paber (kalkeerpaber). Riba pikkuseks on pool klaasi seesmise ümbermõõdu pikkusest. Ribad jaotame tušši-

joontega 12 võrdseks ossa ja märgime numbritega: keskele 12, paremale 11, 10, 9, 8, 7, 6 ja vasakule 1, 2, 3, 4, 5, 6. Et vältida kahekordset jaotamist, teeme selle kõik korruga laiemale (3-sm) paberile ja lõikame riba pikuti pooleks.

Kui kaugele kettast kleebime numbrilauad — see on meil juba märgitud klaasil, kuid nüüd peame veel leidma keskkoha. Selleks süütame küünla pimedas ruumis aluse järsema külje pool, kellast kahe meetri kaugusel. Küünla asetame kõrgemale, et selle valgus paistaks kella aluse ülemisele pinnale (AB). Nüüd pöörame alust seni, kuni varda vari langeb joonele XY. Siis liimime numbrilauad klaasi sisse varem märgitud kaugusele kettast nii, et varda vari täpselt ühtub jaotusega 12.

Liimimisel ei või paberit liialt niisutada: niiske paber venib.

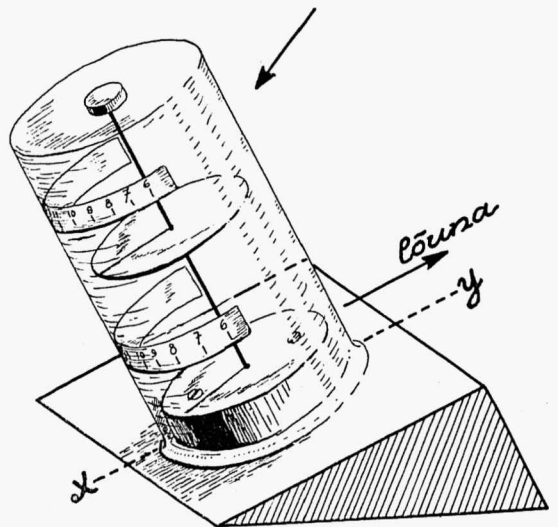
Päikesekell on valmis. Otsime talle koha, kuhu päeva vältusel võimalikult kauem paistaks päike. Kella võime asetada näiteks lõunapoolsele aknale, kuid ainult horisontaalsele pinnale.

Päikesepaistelise ilmaga, mõni minut enne 12 (õige kellaeg!), pöörame päikesekella selliselt, et sukavarda vari langeks numbrilaual 12 lähedale. Hetkel, mil tavaline õige kell näitab 12, nihutame päikesekella veidi, et vari täpselt kataks jaotust 12. Nüüd kinnitame päikesekella kindlalt ja jäävalt aknalauale.

Kell on päris valmis ja „käivitatud“.

Suvel langevad päikesekiired kettale pealt, talvel alt ja kaks korda aastas — kevade ja sügise alguspäevadel (21. märtsil ja 23. sept.) — nad langevad kettaga rööbiti, millest tekib klaasi seinale ainult ketta kitsas vari. Muide, neil päevil langeb varda vari päikese tõusul ja loojangul jaotusele 6: siis on päev ja öö ühepikkused.

Teisel ajal ketta vari üha läheneb numbrilauadele, ja kui ta katab ühe neist, siis on kõige pikem päev suvel ja kõige lühem talvel, s. o. pööripäevadel, 22. juunil ja 22. detsembril.

Vanaisa jutustus

Have illustratsioonid.

Johannes Selg

Suurte sinavate metsade taga, seal, kus algavad lõputud rabad, milledes elutsevad süsimustad kalad, elas vanasti üheksa venda. Isa ja ema olid juba ammu surnud ja vennad tegid üheksakesi kogu talutöö, said omavahel hästi läbi ega teadnud muust maailmast ega inimestest mitte midagi.

Juba varakevadel läksid vennad lauldes põllule, kangutasid kive, kaevasid kraave, kündsid ja külvasid, äestasid ja rullisid, kuni vili oli korralikult maas, ja pärast esimest vihma tärkas nurmedel heleroheline röömus oras.

Suve saabudes läksid vennad üheksakesi heinamaale ja niitsid nii, et highi tilkus, kuni õhtuks oligi kogu heinamaa ilusate sirgete kaaredena maha niidetud ja järgmisel päeval võis hakata loogu võtma. Iga vend tegi endale ühe kuhja ja nii sai kokku üheksa kuhja. Et vennad aga ainult üheni lugeda oskasid (see tuli sellest, et siis veel numbreid polnud), siis ei teadnudki nad, mitu kuhja heinamaal asetseb. Ega nad sedagi teadnud, mitu neid endid üldse oli — neid vapraid vellekesi. Igaüks ütles vaid: „See on minu kuhi, too on tema kuhi.“ Asi oli sellepärast veelgi täbaram, et vennakseil puudusid ka nimed: nad olid hooletult üles kasvanud laias laanes — ja ega vanemailgi olnud aega jännata nendega, pealegi puudusid vanematel enestelgi nimed. Käesolev lugu juhtus nimelt üpris vanal ning hallil ajal. Aga vennad tundsid üksteist nägupidi ja nii said päris ilusasti hakkama.

Sügisel võtsid vennad sirbid, lõikasid sirinal vilja maha, panid rukki hakkidesse, kaerad-odrad rõukudesse, kütsid tare soojaks ja hakkasid reht peksma. Oli seegi töö tehtud, siis keetsid vennaksed magusat meemõdu, jõid seda tehtud töö ning vaeva peale ja laulsid kuuvalgeil sügisööl oma tareläve ees nii, et mets kajas ja pajuvasikad kartlikult laanesikult tagasi padrikusse jooksid.

Talve aga veetsid vennaksed suuremalt jaolt oma pihlakapuust voodeis, lebasid seal selili ja puhusid üksteisele muinasjutte, mis nad kohe sealsamas välja mõtlesid, — üks ilusam kui teine.

Ühel külmal talveõhtul, kui väljas lumi kihinal tuiskas ja kaugel laaneserval hundid ulusid, koputas keegi tasakesi nende tare uksele. See oli esimene kord, kus keegi võõras oli koputanud nende uksele, ja sellepärast nad ei teadnud, mida see peaks tähendama. Alles siis nad avasid ukse, kui keegi selle tagant ütles peene häälega: „Illi-kukud, paid vennaksed, laske mind pisut soojen-

dama; väljas on kangesti külm ja pakane tahab vägisi põue pugea.“

Noh, eks siis vennad lasknudki tulija sisse, kes oli väga kauni välimusega neitsik, uhkesti riides, kuldkroon peas ja sinisest siidist ning sametist sõba ümber. Ei vennad enne säherdust olnud näinud. Nad kokkusid päris ära ega julgenud enam ainsatki sõna kõnelda. Aga neitsik ei peljanud neid põrmugi, sest ta oli ju kuulsa nõiataadi Mihkel Rombi ainus tütar, kellele isa kõik vigurid ning võluskunstid oli kätte õpetanud. Tuli teine tuhinal tuppa, istus sooja ahju ette kasepakule ja hakkas vendadega juttu puhuma. Vennad olid algul küll õige sõnakehvad, aga varsti harjusid nad oma külalisega ja siis jooksis jutt viimati nii mis sorinal. Vellekesed pajatasid kaunile piigale üksteise võidu oma ilusaimaid muinasjutte ega osanud arvatagi, mis plaanid Rombi tütrele peas seisid. Ja nii juhtuski, et õhtul magamamineku ajal võttis neitsik kuldsest karbist kuuekeerulise kondi, puhus sellele ja ütles: „Saksa voodi Rombi tütrekesele, vennad magagu paljal põrandal!“ Ja oligi kohe ahju ees maailmatu uhke saksa voodi siidist vaibaga ning paljude pitspatjadega. Vennad aga pidid magama paljal põrandal, sest neid võttis sealsamas kange uni kinni, nii et nad ei saanudki oma voodeisse minna.

Hommikul võttis neitsik jälle kuuekeerulise kondi, puhus sellele ja lausus: „Minul olgu saksa söök sealnt ning tealt, vennad aga limpsaku keelt ja vaadaku pealt!“

Ja eks nõnda olnudki: neitsiku ette kerkis uhke laud rosinsaia, kullakarva kookide, mustsõstramoosi, kalaprae ning apelsinidega, vennad aga istusid pingil reas nagu tinutatult ja limpsasid vaid keelt, sest laualt heljus nendeni väga isuäratavat lõhna. Pärast söömist kadus laud jälle ära ja neitsik heitis saksa voodisse leiba luusse laskma.

Nii elati mitu päeva. Vennad muudkui magasid öösi põrandal ja vaatasid päeval vesise suuga pealt, kui neitsik istus laua taga ja maitsis kõiki häid asju. Aga see imelik lugu ei kestnud kaua, sest juba neljandal päeval ütles neitsik vendadele: „Ega ma asjata siia suure rabasaare peale tulnud!... Tahan kevadel mehele minna ja kodus hakata talu pidama ning hõbedasi õunu kasvatama. — Kes teist, kanged veljed, tahab mind kosida?“

„Mina!... Mina!... Ei, mina!“ hüüdsid kõik vennad peagu korraga, aga neitsik lõi pahaselt käega ja lausus:

„Nii pole mul teiega midagi peale hakata. Teil pole veel nimesidki — ja teie vaprust ning osavust ma pole ka veel oma silmaga näinud. Minge parem suure Turja laande ja võidelge metsloomadega, laanenõidade ning padrikuhaldjatega, ja kes kõige suurema saagi enne nädalat koju toob, sellele lähen mehele.“

Ei vennad seda teist korda enam lasknud endile ütelda. Otsekohe tõusid kõik robinal üles, panid paksud nahkriided selga, suured noad vööle, aetasid kirved õlale ja siis läksid metsa vapraid tegusid tegema.

Esimene vend käis mitu päeva risti ning põiki laias laanes, ei kohanud aga ainsatki metslooma, kihvakandjat

ega nõida. Istus viimati puujuurele, pidas veidi aega aru — ja kõmpiski koju tagasi, niisama tark kui enne.

„Sina tulid kõige esmalt, olgu sinu nimeks siis Üks (1)!“ sõnas nõianeitsik ja tõmbas kuldse kaanega raamatusse pika kriipsu, sest koju tulnud veli oli üsna pikk ning sirge mees, tõega tublisti sedamoodi nagu praegune kõigile tuntud number 1.

Teine vend kohtas kolmandal päeval Siniraba serval rabakuningat ennast, astus temaga võitluse ja võitiski, saades võidutunnistuseks endale kuninga toreda mantli, mil oli luigekael küljes ja lõvisaba taga. Vend ajas mantli selga, võttis sõjakirve üle õla ja marssis koju tagasi, kus juba esimene vend magamauinununa ees oli.

„Sina oled Kaks (2)!“ sõnas neitsik ja tõmbas teisel vennal rohelise kukesulega mööda silmakulme, misjärele rabakuninga mantel vennale nõndaviisi külge kasvas nagu seda veel tänapäeval number kahe juures näha võib. Ka see vend jäi nüüd kohe norinal magama.

Kolmas vend kohtas metsapadrikus suurt karu, lõi selle pärast ägedat võitlust maha ja võttis õlale, nii et ta suure eluka raskuse all õige tublisti küüru vajus. Aga ta ei teinud sellest palju väljagi, sammus vaprasti läbi sügava lume koduni ja rühkis koos karuga tareuksest sisse.

„Kõlm (3) on küll küüru jäänud, muidu aga kange mees!“ hüüdis neitsik kolmandat venda nähes, puhus siis karu kõrvale ja mees jäi kõverana, nagu ta parajasti oli, pingile magama.

Neljas vend noolis neli päeva niiskes soos ja paksus padrikus, kuni juhtus kokku kavala nõia Nikanderiga, kes ta oma suure sõnaväe ning kunstide abil lausa rammetuks tegi, nii et ta endal selja nikastas ja vaid kepi abil suutis tagasi koju longata. Niipea kui ta tareuksest oli sisse astunud, viskas neitsik neljanda venna juustele udusule ja hüüdis:

„Sina, Neli (4), oled õige naljakas!“ Vend aga toetus pingile teiste kõrvale ja uinus kohe. Kepp, millega Neli metsast koju tuli, on talle tänapäevani külge jäänud, mida igäüks seda numbrit vaadeldes kohe märkab.

Viies vend oli rõõmus mees, vilistas vanapaganagi talu ees lõbusat polkalugu, mis ta kaadunud isalt oli õppinud, ja istus isegi värava kõrvale jalgu puhkama. Aga ega ta seal kaua saanud istuda: väravast tuli väike hall vanamees, suur küüntest kübar peas ja kassinahast pastlad jalas. Ta tereatas ja küsis, et kas veli vahest ei tuleks vanainimesele pisut appi — teri vaja tuuleveskile viia, aga ei jaksa üksinda oma ihurammust suuri kotte vankrile tõsta.

Viies vend oli kohe nõus aitama, ja nii nad läksid kahekesi suure sinisest savist aida ette, mille ees seisis vasest vanker valge hobusega. Vanamees veeretask aidast suure nahkse koti mustade teradega aidatrepile, ja siis võtsid mehed koti kätele ning püüdsid seda vankrile upitada. Aga enne kui kott vankrist tuge sai, laskis vanamees käed lahti ja suur ning väga raske kott vajus viiendale vennale sülle, kes küll vaprasti vastu pidas. Kui vanamees viimati

appi sai ja kott vankrile oli veeretatud, märkas viies vend oma suureks kokkumiseks, et ta jalad olid nüüd ettepoole sootuks kõveraks vajunud ja ta ei osanud nendega enam kuidagi käia.

Vanapaganast peremees, sest tema'p see hall vanamees oligi, pistis aga viiendale vennale matipõhjasuuruse hõberaha pihku ja ütles: „Ole mees ja sõida sohinal sinise suksuga!“ Seda ütelnud, vedas ta sinise lõnga viienda venna juuste ümber, ja otsekohe kerkis mees lendu, vuhises suure kiirusega üle metsalatvade kodu poole, kuni kohiseski kambrisse otsegu tuulepilv, juuksed suurest hoost alles siruli järel.

„Oh-oi!“ hüüdis neitsik viiendat venda nähes. „Viis on rahaga number!“ Rombi tütar tõmbas suurele hõberahale oma kuldse nõelaga peene kollaka kriipsu ja siis jäi ka viies vend kohe norinal teiste hulka magama. Nii sai viies vend endale nimeks number Viis (5) ja teda võib praegugi õige tihti suurte ja väikeste rahade peal näha.

Kuues vend kõmpis kaks päeva kuusemetsas, kuni jõudis metsast läbivoolava jõeni, mille vee pakasepoiss oli nii libedasti kinni jäätanud, et kuues vend kohe jääle jõudes karplauhti istmikule kukkus. Ta püüdis küll kohe jälle tõusta, aga libedal jääl oli see täiesti võimatu ja tuuletaadi kelmikas tütar Maru kihutas kuuenda venna piki sama jõge ta kodutare kohale, lükkas ta siis suure hooga läve ette ja putkas ise kiiresti minema suure häälega naerdes.

„K u u s (6), kus siis sina oled käinud?“ küsis neitsik, kui lumitunud ning kangestunud kuues vend kambrisse veeres, olles ikka veel istmikul, nagu seda number kuue juures praegugi veel näha võib. Kuues vend ei saanud aga enam aega vastata, sest neitsik puudutas teda kollase kiviga ja ta jäi kohe teiste kõrvale magama.

Seitsmes vend sammus sihitult siia-sinna, käis õigeid ning kõveraid radu pidi targu ning ettevaatlikult, kuni juhtus suures saarikus asetseva valgetest kividest ehitatud maja juure, mille ukсед olid kõik pärani lahti ja aknaklaasidel särased rohelised, punased ning sinised ilukivid. Veli astus julgesti majja, kus oli väga palju kambreid ja igas kambris arvukail riuleil loetlematuid raamatuid. See oli vana ning väga targa isanda Timoteos Taibu maja, kuid ega seitsmes vend sellest midagi teadnud. Tema polnud eluilmas veel raamatut näinud, ja kui ta üht niisugust nüüd juhtumisi laual nägi, siis võttis ta selle kätte ja hakkas vaatama, sest raamatus oli ka palju ilusaid pilte. Uuris seitsmes vend ja uuris, aga raamat oli paks ning pilte palju. Viimati veli arvas, et ta võtab õige selle imeliku asja teele kaasa, et siis pikal matkal nagu enam ajaviidet. Nii ta lõpuks tegigi, läks oma teed, nina ikka raamatus, ega märganudki enne pead tõsta kui kopsatas koos raamatuga vastu kodutare uksepiita. Nõianeitsik oli aga lävel juba ootamas ja ütles: „Sina, Seitse (7) tahad vägisi targaks minna!... Aga oota, sinna on veel aega!“ Ta puudutas seitsmendat venda oma nõiakepigaga ja ka too uinus eelmiste kõrvale. Seitsmendast vennast peetakse aga tänapäevani kui targast numbrist suurt lugu ja ta näib nüüdki veel oma nina raamatust hoidvat.

Kaheksas vend käis kuus päeva üht ja sama teed, kuni ta jõudis suurele liivaväljale, kus polnud enam ei puud ega lilli ning rohtu. Seal ta kõndis siis päeva, kõndis teise, tüki kolmandatki tagantjärele, kuni talle tuli nõnda kange nälg kätte, et ta oleks kas või kümme aastat oma elust ühe mõnusa kõhutäie eest annud. Aga midagi polnud parata, tuli vaid pingutada püksirihma kolm korda päevas. Viimati oli enne nii priske ning tugev veli nõnda peeneks jäänud, et ta enam edasi ei julgenud minna, sest ta kartis, et laguneb sellest alati-sest püksirihma pingutamise keskelt pooleks. Ta istus liivale ja hakkas nutma, sest ta ei osanud parajasti muud midagi teha ja oli pealeselle ka üsna haleda südamega.

Õnneks kuulis üheksas veli, kes ka seal ümbruses juhuslikult ringi kõmpis, kaheksanda venna nuttu ja otsis ta liivahunnikute vahelt üles. Vend oli aga pikast paastumisest nõnda nõrgaks jäänud, et ta ei jõudnud enam kolme sammugi käia, mispärast üheksas vend ta oma turjale võttis ja koju kandis. Ka-

heksas vend oli aga üsna laia kondiga poiss ja üheksandal vennal andis tema tassimisega päris higistada. Kui nad viimati kodutare ette jõudsid, oli üheksas vend kangest kandmisest ettepoole looka vajunud, nagu seda praegugi veel number üheksa juures võib näha. Isegi küür oli talle sellest vaevast selga kasvanud. Rombi tütar aga lausus vendi tulemas nähes: „Küll on **K a h e k s a** (8) keskelt kõhnaks jäänud ja **Ü h e k s a** (9) ettepoole kooldunud!...“

Nüüd äratas nõianeitsik ka magavad vennad võluunest ja ütles neile: „Olen teie osavust ning kangust nüüd küllalt näinud, aga ükski üheksast mehest pole siiski minu vääriline. Pean minema mujale endale viisipärast abikaasat otsima. Teie aga peate mulle tänulikud olema, sest teil on nüüd igäühel oma nimi. — Teie olete nüüd numbrid — ja numbreid on inimestel hädasti arvutamise jaoks tarvis.“

Seda ütelnud, võttis neitsik jälle oma kuuekeerulise kondi ja tahtis tuuletiivul ära lennata, kuid siis juhtus üsna ootamatu asi: suure kohina ning mühinaga maandus tareläve ees sajast süsimustast targast rongast veetuna neitsiku isa võlur Rombi tinast tõld. Rombi ise astus tõllast välja, läks tütre juure ja sõnas:

„Sina üleannetu tütar!... Kas ma sulle kõiki võlutarkusi selleks õpetasin, et sa nendega noori mehi võrgutad ja oma töö hooletusse jätab!... Nüüd on kõik sinu hoole alla usaldatud hõbeõunad ussitanud ja puu otsast maha kukkunud. Selle eest, pane tähele, määran sulle karistuse, tüdruk!... Üheksa venda on nüüd küll numbrid, aga sina, üleannetu plika, pead ka nende hulka jääma — ja paljaks **N u l l i k s** (0), kel pole iseendast mingit väärtust. Ainult siis peetakse sinust lugu, kui mõni vendadest asetatakse sinu ette. Ja see peab kestma niikaua, kui inimestel numbreid vaja läheb, alles pärast seda saad sina ja koos sinuga saavad ka üheksa venda vabaks, ja siis võite minna kuhu aga ise tahate!...“

Seda üteldes Rombi puhus kambrisse sinist suitsu, tõmbas tinase kepiga tuhmi joone künnisekivile, — ja hetkeliselt muutusid vennad ning koos nendega ka Rombi üleannetu tütar tillukesteks numbriteks ja sibasid kiiresti toast välja.

Kuuendal päeval juhtus neile ühel heinamaaserval vastu vana prillidega kooliõpetaja. „Ohoo!... Teietaolisi ma kogu aeg otsingi!“ hüüdis ta, püüdis numbrid kinni, pistis nad kõigest nende vastusibamisest hoolimata oma suure taskusse ja viis järgmisel päeval kooli lastele näha. Algul tegid veidrad numbrid lastele palju nalja, aga kui nende abil tuli hakata ükskordüht õppima, siis oli naljal kohe lõpp ja kõik mõistsid, et numbritega arvutamine on väga suur ning imelik kunst, mida tuleb hoolega ning kaua õppida.

Sellest päevast orjavad numbrid alandlikult inimesi, sest pole veel saabunud aeg, mil neid inimestele enam tarvis pole. Võib olla, et see aeg siiski kunagi tuleb — ja siis tulevad ka suured ning uhked Nulli pulmad...

Aga arvake ära, kellega?...

NOOR ASTRONOOM

Eelmises „Meie Nooruse“ numbris vaatlesime põhjapoolset tähistaevast, s. o. tähistaeva seda osa, mis avaneb meie pilgule, kui suuname oma pilgu põhja.

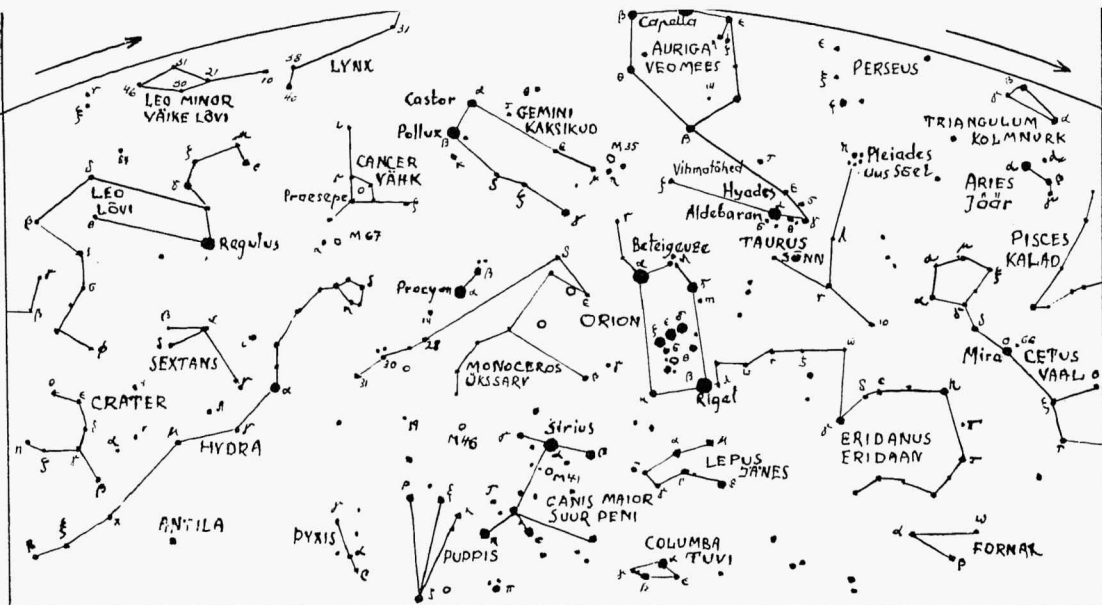
Kuna peatsete ööde liihenemisega ka tähistaeva vaatluste võimalused vähenevad, siis kasutame veel juhust, et heita pilk lõunapoolsele taevale, ning vaatleme taeva seda osa, mis avaneb meile siis, kui suuname oma pilgu lõunasse. Siin silmame kõigepealt tuttavat Orioni *)

*) Orioni tähekuju kujutab greeka müütoloogias järgi hiidkütta, kes oli Diana (jahijumalanna) seltsiliseks ning keda viimane ihaldas endale

tähekuju, mida vanad eestlased nimetasid Koodiko ja Rehako **).

abikaasaks. Diana vend Apollo oli aga selle abielu vastu ja laskis Orioni surmata skorpioni hammustuse läbi. Diana palve peale saavad Orion ja Skorpion koha tähekujude hulgas. Nad asetatakse tähistaevale vastamisi — nii, et kui üks tõuseb, siis teine vaob. Sel viisil ei saa Skorpion enam iialgi Orionile ohtlikuks.

**) α Orionis moodustavad Koodi, $\delta\epsilon\zeta$ ja β Orionis — Reha. Saaremaal tunti $\delta\epsilon\zeta$ Orionis ka Orjatähkede nime all.

Aprillikuu
alguse
lõunapoolse
tähistäeva
seletuskaart

Orioni tähekujus on kaks esimese suurusega kinnistähete — Riigel*) ja Beteigeuze**).

Orionist vasemal on nõrk tähtsuseta tähekuju Monoceros — „Ükssarv“. Selle peal näeme huvitavaimat — Kaksikute — tähekuju, milles säravad kaks heledat tähte — Kastor ja Pollux***). Kaksikud asuvad zodiaagi vöös. Selles tähekujus asetseb suvisel pöörpäeval Päike.

Pikendades Orioni Reha tähti (ζ ed) ülispoole leiame esimese järgu punaka kinnistähete Aldebarani, mille läheduses näeme kauget Hüaadide täheparve ning veel eemal Plejaadide täheparve. Viimases täheparves võime varustamata silmaga loendada kuni 9-at üksikut tähte. See tähtede grupp on üks huvitavaimaid kogu põhjataevas. Sellest tähtede grupist kõneleb ka juba piibel (Hiob 9, 9; 38, 31; Amos 5, 8), millest nähtub, et see täheparv on olnud üks esimesi astronoomide huviobjekte. Vanad eestlased nimetasid Plejaade Uueks Sõelaks või lihtsalt Sõelaks.

Mõlemad täheparved kuuluvad Sõnni tähekuju.

Kui me aga Reha tähti pikendame allpool, leiame Suure Peni tähekuju, milles helgib kogu taeva heledaim täht Siirius†). Suurest Penist

paremal leiame Tuvi ja selle peal Jänese tähekuju.

Orioni peal näeme õige suurt Veomehe*) tähekuju, esimese järgu helkiva tähe Kapellaga**).

Riigeli juurest algab õige pikk ja keeruline tähekuju, mis peab kujutama Eridaani jõge. Sellest lääne pool asub Vaal ning Vaalast põhja pool järjekorras Kala, Jäär ja Kolmnurk.

Nüüd otsime üles Väikese Peni tähekuju, mis asub Kaksikuist allpool. Selles tähekujus leiame esimese järgu heleda tähe Procyon'i.

Üsna Väikese Peni lähedalt algab Hüdra, Veemao, pikk kuju.

Hüdra peast ülalpool silmame Vähja tähekuju nõrku tähti ning sellest paremal Lõvi õige keerulist tähekuju.

Lõvi tähekujus leiame heledalt helkiva kinnistähete Regulus, mis peab kujutama Lõvi südant.

Binokliga vaadates leiame rikkad tähtede väljad Suure Peni, Orioni ja Sõnni tähekujus.

Orioni tähekujus tähe deeta (θ) juures näeme öödel, mil kuu ei paista, nõrka valguspilve — see on kuulud Orioni udu.

Eriliselt huvitavad on binokliga vaadeldes Hüaadide ja Plejaadide täheparved oma arvukate tähtedega.

Kaksikute (M 35), Suure Peni — (M 41) ja Vähja (Praesepe) tähekujus leiame täheparved, millest viimane on huvitavaim. Juba Galilei luges selles oma esimese pikksilmaga 36 tähte. Hilisemad vaatlejad on selles lugenud enam kui 300.

hori templi müüripilu vahelt sisse tungis, kuulutas Egiptuse preester Päikese pööret.

Siirius on kaksiktäht. Ta liigub taevas elliptilise mööda, tehes täistiiru oma kaaslaste ümber 50 aastaga.

*) Greeka müüdi järgi on Veomeheks nimetatud Ithena ja Hefaistose poega Eudoxus't, kes leiutanud vankri.

**) Kapella on meist eemal 30 valgusaastat ning Päikesest 250 korda heledam, kuuludes hiidtähtede liiki (vt. Beteigeuze). Ta koosneb kahest peaaegu ühesuguse heledusega tähest, mis aga on teineteisele niivõrd lähedal, et neid on võimatu ka pikksilmas eraldi näha.

*) Riigel on meist üle 300 valgusaasta kaugel ning meie Päikesest ligi 19 korda suurem. Tema absoluutne heledus (s. o. suhe Päikese heledusega) võrdub 24.000. Oleks Riigel meie Päikese asemel, siis ei ilmuks ta meile mitte lahke eluallikana, vaid kõike hävitava tulena: ta kuumutaks meie maakera pinda kuni 3000° kuumusega. Ka kolm Reha tähte on meie päikesest 400—12.000 korda heledamad.

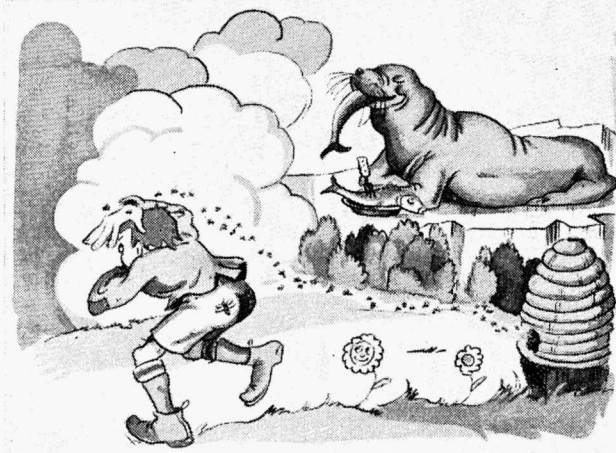
**) Beteigeuze (α Orionis) on meist üle 350 valgusaasta eemal. Tema absoluutne heledus ületab Päikese heleduse 34.000-kordselt. Beteigeuze lähimõõt võrdub 1190 miljonile kilomeetrile — seega on suurem kui kaugus meist Päikeseni. See punakas hiidtäht on aga arvatavasti 1000 korda hõredam kui Maa atmosfäär.

***)) Greeka müüdi järgi olid Kastor ja Pollux Jupiteri ja Leda sõjakad kaksikpojad.

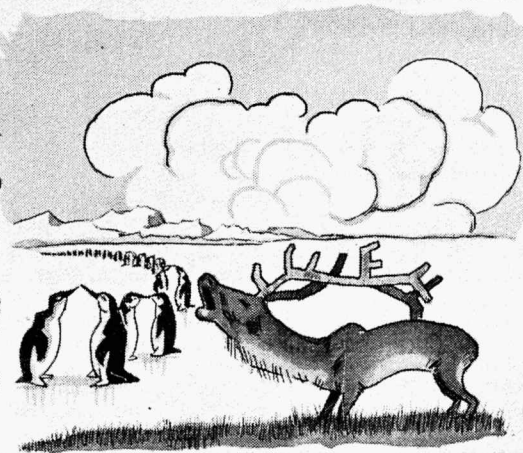
†) Siirius on meist eemal 9 valgusaastat ja ligi 26 korda Päikesest heledam. Heledaima tähena ta on juba vanast ajast tuntud. Kui Siirius kiir esimest korda röömujuumalanna Hat-

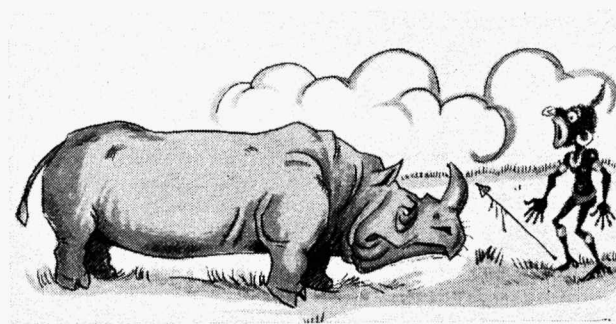
PILLI-PEETRI LOODUSLOOLINE AABITS 3

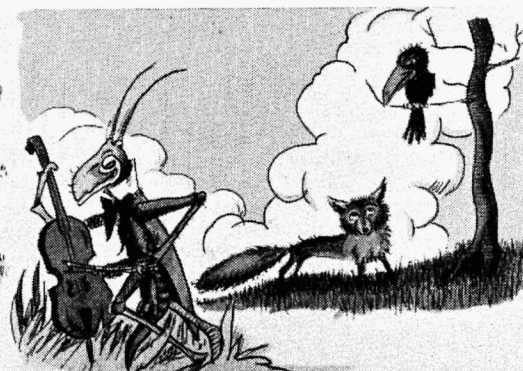
Mesilase nõel teeb valu,
meri-elevant sööb kalu,

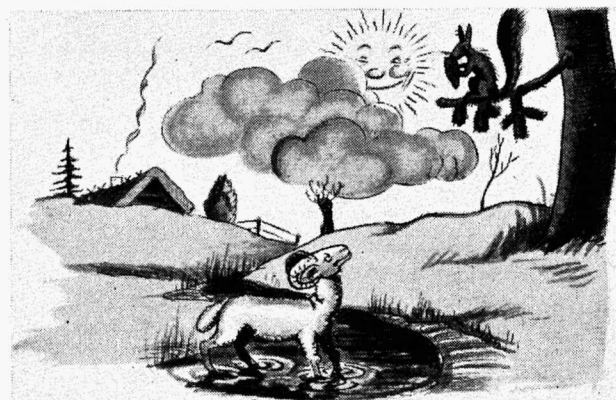
Pödral peas on suured sarved,
pingviine põhjas terved parved.

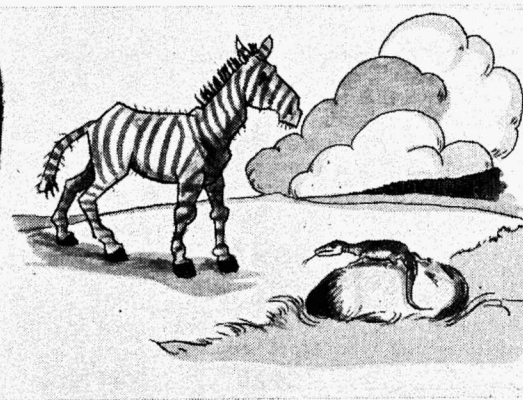
Neeger omab musta naha,
ninasarvik õel ja paha.

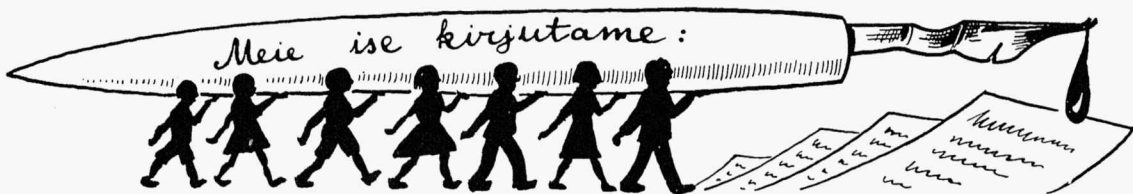
Rohutirts lööb rohus pilli,
ronk see ei või rebast salli.

Oinas sammub ojast läbi,
orav kuusel närib käbi.

Sisalik on „krooku“ sugu, —
seebral triibuline pugu.

JALUTUSKÄIK TALVISESSE METSAS

K — 11

Oli kaunis kena pühapäeva hommik, kui avasin silmad ja hüppasin teki alt välja. Riietusin ja toimetasin üht-teist, aitasin ema ta töödes. Siis sõin, riietusin soojalt ja läksin õue. Kohe jooksin kuuri juure kelgu järele ja alustasin koos vennaga jalutuskäiku talvisse metsa. Metsani oli kilomeeter maad.

Kena oli sõita mööda lumiteed. Kelk sahis lumes ja mõnigi kord tulid kivikestel tulipisarad silmist, kui kelguga üle sõitsin. Pääkese paistel võis näha, kuidas lumi säntendas vikerkaarvärves. Tee ääres olid kartulikuhjad lumes, nagu tekisse mähitud väikesed lapsed. Puud olid lumi-vaiba all kõssi vajunud ja paistsid kaheksakümne-aastaste taatidena.

Olime jõudnud ühe maja juure. Meie kraabina peale tõusis õuest vares valju kra-kraaga lendu. Ta vist pahandas, et teda oli einetamisel segatud. Sõitsime ikka edasi. Igal pool oli otse silmipimestavalt valge. Jõudsimme metsa.

Kui vaikne oli metsa all! Seda pühalikku vaikust segas vares oma kraaksumisega. Astusime lähima puu alla. Uhkelt seisis ta omasuguste kõrval. Murdsin tüki koort puu küljest, selle all magasid väikesed putukad. Akki! Puu otsas sahistas keegi ja varsti ilmus okste vahelt nähtavale väike käbikuningas. Samal ajal veeres okselt alla lumitükke. Läksime edasi. Siis aga kostis kusagilt toksimist. Seal ta oligi! Musta-kuuline rähn istus puu otsas ja einetas. Läksime veel edasi. Nüüd aga juhtus midagi ebatavalist. Esmalt kostis pussipauk, siis aga ilmus hirmunud haavikuemand väiksema kuuse tagant nähtavale. Nähes meid ta tegi järsu pöörde ning jooksis teise kanti. Varsti ilmus tagaajaja puss pihus. Tal oli paha meel, sest ta jäi jänesepraest ilma.

Nüüd istusime kelgule jalgu puhkama. Mu pähe tärkas mõte: kuidas need meie tavalised metsaelanikud elavad üle külma talve? Jänes kraabib talvel lume alt orast ja kipub õunapuude kallale. Mõni helde inimene viskab talle ristikutopi, mille ta arvatavasti tänuga vastu võtab. Orav elab oma tagavaradest puu otsas. Rähn taob nokaga augu puusse ning haarab keelega putukaid. Varesel on peaaegu kõige kergem elu. Kui valad solgiambri õue tühjaks, siis ta on esimene, kes selle sorteerib läbi. Seal ta leiab isegi maitsvaid suhupisteid. Ta otse nuumab ennast talvel, sest pole teisi linde, kes toidu eest ära söövad. Kitsed ja põdrad teevad liiga heinakuhjadele. Neid vihatakse seepärast, kuid neid leidub siiski.

Kui ärkasin oma mõtisklemisest, oli päike juba loojumas. Haarasin kelgu ja hakkasin koju liikuma.

Helga Korm — Püssi (14-a.).

MINU KARJASÕBRAD

K — 12

Kui tuleb kevad ja rohi on karjamaal juba natuke kasvanud, aetakse kari karjamaale rohtu sööma. Aga et loomad tikuvad vilja ja teevad ka muud pahandust, siis antakse karjapoisile piits kätte ja ta saadetakse loomi valvama. See, kes pole karjas käinud, mõtleb küll, et mis seal siis ikkagi on. Istu maha ja vaata, kuidas loomad ilusasti rohtu söövad. Aga kes on karjas käinud, teab, et ega need loomad nii kristlikud olegi. Kõigepealt vaadatakse, missugune viljanurm on kõige lähemal, et sealt siis vilja näpata. Kui aga karjapoiss loomi vilja ei lase, võtavad loomad sabad selga ja hakkavad naabri karja poole jooksuma. Aga et naabri karjaga ei tuleks jõukatsumist ega sarvede mahakopsimist, peab ka karjane õigel ajal jaol olema, et lehmad ei saaks pusklema minna. Lambad aga kasutavad seda aega jälle vilja maitsemiseks. Nii järgneb üks pahandus teisele. Loomulik, et karjapoiss ei tule siin ükski toime, vaid talle on tingimata abi tarvis. Karjasele suureks abiks on koer. Ta jõuab kiiresti joosta ja nii lehmad kui ka lambad kardavad teda, sest ta võib neid vastuhakkamise korral hammustada. Arge nüüd jälle arvake, et kõigi karjapoiste karjad on nii halvad, nagu ma eespool kirjutasin. Mõnel karjapoisil on vägagi hea kari. Minu kari oli küll kevade poole väga halb, aga sügise poole võis päris rahul olla.

Minule tegid suvel karjaskäimise hõlpsaks ja lõbusaks kaks sõpra. Koer Pauka ja oinas Peedu. Mõlemad nad olid vahvad loomad ja mulle head sõbrad. Kui tahate Paukast lähemat pilti, siis kujutage endale ette keskmist kasvu pruuni lontis kõrvadega koera. Ta olj sõnakuulelik, virk ja muidu tark koer. Kui ta oli karja juures, põlnud mul loomade pärast suurt hoolt tarvis. Kui mõni kariloom tahtis minna vilja, näitasin ma teda Paukale ja kohe oli jälle asi jutis. Teine sõber oli oinas Peedu. Temaga algas mu sõprus nii, et kui perenaine läks lauta lehma lüpsma, pidin mina minema lehmadel kərbseid ära ajama. Laudas oli ka lammaste lahter, kus elas Peedu. Lammaste lahtrist mööda minnes harjutasin ma Peedut poksi lööma ja andsin talle ka leiba. Varsti oli meie sõprus niikaugel, et Peedu käis mind iga viie minuti tagant külastamas ja leiba nurumas. Ja et ka Paukat virgemaks harjutada, andsin talle pärast lehmade ajamist leiba. Nii pidi mul iga päev kannikas leiba karja juures kaasas olema.

Ühel palaval hommikupoolal, kui Paukal oli loomadega jälle palju tegemist, sõitsin ma talle kõik leiva ära. Varsti ilmus aga harjunud kombe järgi Peedu leiba otsima. Nähes, et ma talle leiba ei anna, otsustas Peedu anda mulle matsu vastu selga. Ta taganes ja võttis hoogu ning tormas suure hooga sarved ees vastu minu

selga. Kuid ma tegin ka natuke hampelmanni ja hüppasin viimsel silmapilgul eest kõrvale ning minule määratud hoobi sai Pauka. Paukale aga oli see hoop nii liig, et ta karjudes kodu poole pistis lompama. Peedule aga ei teinud see hoop midagi, tal on kõva pealuu.

Teinekord kui Peedu väga kaera tikkus, tegin ma talle niisuguse karistuse, et võtsin nõõri ja tegin sinna mitte kinnijooksva sõlme. Selle sõlme panin Peedule kaela ja nõõri teise otsa sidusin Pauka rihma külge. Nüüd olid nad siis kaelapidi koos, ühe nõõri otsa küljes Pauka, teise küljes Peedu. Nüüd jooksin ma natuke maad eemale ja haikkasin Paukat enda juure kutsuma. Algui kiskus Pauka mõned sammud Peedut endaga kaasa, kuid siis võttis Peedu sihi teisele poole ja Pauka pidi temaga tahes tahtmata kaasa minema. Nii nad manööverdasid mööda karjamaad, kuni enda ühe kuuse ümber kinni mässisid. Ja kui ma nad pärast lahti lasksin, siis punus Peedu lammaste, Pauka aga kodu poole. Selle tembu pärast pidin ma kodus peaaegu naha peale saama. Pääsin veel õnnekombel. Teisi tükke, mis nendega sai tehtud, oli vist üle saja.

Nüüd on juba ammu talv käes. Ei ole enam karjaskäimist ega ka loomadega jandamist. Pauka peab nüüd öövahiametit. Peedu on aga vist ammugi juba Rootsimaal praetud.

Alkmar Poroson — Mooste (13-a).

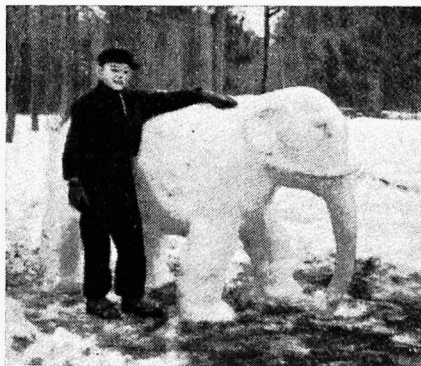
OHVRIKIVI

K — 13

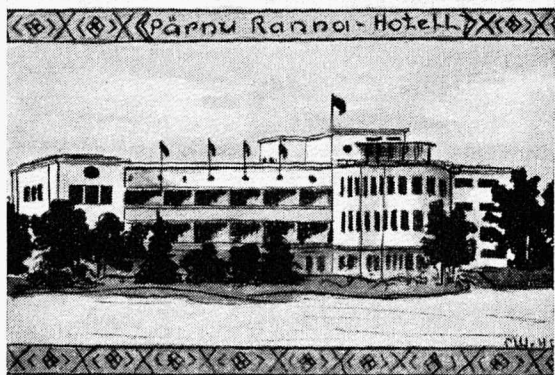
Oli soe päikesepaisteline kevadsuvine hommikupoolik.

Kärt ja Olev sammusid mööda põllupeenart, ühel üle öla õngeritv, teisel käes kalakott. Poisid olid alles hiljuti koolist vabanenud suvepuhkuseks ning käisid nüüd vaatamas, kuidas näkkavad nende igasüvised sõbrad — kalad.

Oli lämmatavalt palav. Kärt rasket kalakotti kandes oli nii roidunud palavatest päikesekiirtest. Kui hea oleks nüüd kusagil lamada ja lasta end päikesest pruunistada. Nii Kärt toimiski: viskas kalakoti põllupeenrale ning heitis ise sinna kõrvale. Asetanud käed pea alla ja sulgenud silmad oli nii mõnus lamada. Päike otse kõrvetas käsi, nägu, jalgu ning uni kippus

E. K. Piritalt ja tema Sambo. Viimane on nüüd vist juba „lõunamaale siirdunud“.

J — 4 Maimu Uustalu — Pärnu (15-a)

vägisi peale. Olev aga vilistas endamisi ning sammus õngeritva vibutades edasi.

Kärt oli saanud vaevalt suigatada, kui ta äkitselt virgus.

„Kärt, tule ruttu! Avastasin ohvrikivi, Kärt,“ kõlas ärev hüüd.

Kärt tõusis istukile. Ohvrikivi? Nüüd talle meenus — ajalooõpetaja koolis oli ju neist rääkinud. Või siis Olev oli leidnud muistsete eestlaste ohvrikivi. Kiiresti oli ta jalul, haaras kalakoti ning tormas üle nurme Olevi poole.

Olev seisiski suure kivi juures, näitas sellele ning seletas: „See kivi siin: vaata, auk sees — igapidi ohvrikivi mis ohvrikivi.“ Olevil oli õigus — kivil oli tõesti auk sees.

Kuid Kärt kahtles: „E-ei tea, kas see ikka on ohvrikivi. Ohvrikivil oleks nagu teistmoodi auk.“

„On ohvrikivi, kindel et ohvrikivi. Või sina oled enne ohvrikivi näinud, et tead, missugune auk tal on.“

Tõesti, Kärt polnud enne ohvrikivi näinud ega teadnud ka, missugused augud neil on, ning seepärast ta ka nõustus Oleviga.

Kuna kivi oli Kondi talu põllul, tuli Kondi peremehele sellest teatada ning selleks poisid ruttasidki sinna poole.

Vaevalt jõudnud üle ukse tuppa, teatasid nad oma leiust Kondi peremehele või lihtsalt Kondivanale.

„Mõh, mis asi? Mis kivi?“ ühmas vana vastu.

Kulus enne aega, kui vanamehele oli selgitatud kogu lugu. Ja kui poisid nimetasid veel, et kivi leidmise eest ehk antakse autasugi, oli vanamees kohe valmis oma silmaga vaatama tulema seda „imekivi“.

„Või seesama seal,“ ühmas vanamees, kui poisid osutasid kivile, „sihuke ongi siis see ohvrikivi või mis ta oli. Ma tahtsin selle sindri õhku lasta, oli teine siin risuks ees, augugi puuris eile juba sisse.“

Olev müksas Kärtu. Poisid vaatasid üksteisele otsa. Või see auk oli siis koguni puuritud!

„Ma ju ütlesin, et ohvrikivil on ikka teistmoodi augud,“ sosistas Kärt Olevile, „kaome auga nüüd kohe siit.“

Kärt kahmas kalakoti, Olev õngeridva — mõlemad poisid seadsid end minekule.

„Kuhu nüüd nii ruttu?“ hõikas Kondi-vana lahkuvatele poistele.

„Pole aega, peame kalad koju viima,“ tuli vastus ning poisid kadusid võsastiku varju.

Kondi-vana jäi aga kivi juure juurdlema, et ei tea, kas ta saab ikka autasu, kuna kivile oli ju auk sisse puuritud.

E. Ehrlich — Paistu (15-a.).

SALAKÜTID

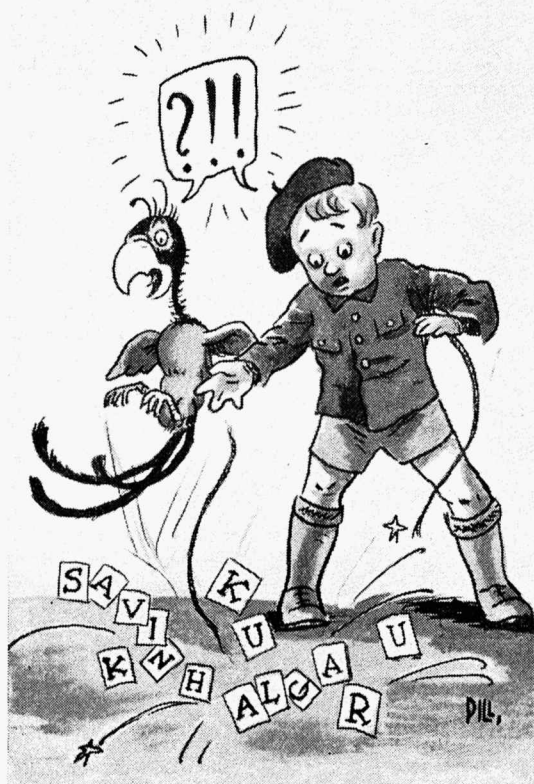
K — 14

Oli õhtu. Huvitava töö ja toimingu juures ei märganudki, millal päike vajus looja. Jätsin sõbrad jumalaga ja asusin koduteele. Kuna koju oli maad 3 km, siis pidin ruttama, sest varsti oligi öö. Juba paistis mets, sealt läbi ja olengi kodus. Kuidagi salapärasena kohises see mets. Sinakashallid kuused noogutasid salapäraselt oma haljaid latvu ja haavalehed värisesid halbakuulutavalt. Olen päeval siin käinud, kuid kunagi polnud ma sellele mõtelnud, missugune on see mets öösel. Astusin metsa. Mind võttis siin vastu salapärane, ühetooniline undav kohin. Ilm pimenes veelgi. Oodatud kuu asemel luurasid taevast suured mustad pilved. Oli juba nii pime, et vaevalt nägin enda ette, seepärast olin eriti ettevaatlik, et mitte kokku sattuda mõne tugeva metsahiiglasega. Tundsin midagi märga oma kätel ja näol. Vihma hakkas sadama. Jämedad piisad langesid rabisedes lehtedele. Oli juba nii pime, et ma midagi ei näinud. Kukkunud juba mitu korda, loobusin sellest vantsimisest ja otsustasin oodata vihma lakkamist. Otsisin tiheda põõsa ja pugesi sinna varju. Nüüd olin kui väike mardikas kesk ürgset loodust, kuna ümberringi rabises jämedat vihma.

Äkki — mis see on?... Mingid ebakindlad sammud ja okste ragin... Ehmun. Piilusin läbi põõsaste... Minu läheduses seisis kaks tumedat kogu. Neil olid mõlemal püssid käes. Mind valdas hirm. Süda hakkas kiiremini taguma. Mehed vaatasid hirmunult ringi. Vahetasid paar segast lauset. Teine jässakam mees tegi kohmakaid liigutusi ja ütles kähiseval häälel: „Peidame endid!“ Nüüd välgatas mul peas, et need on salakütid. Kas oodata seni, kui nad ära lähevad või kohe ära joosta. Ma ei tea isegi, kuidas see juhtus, aga nagu iseenesest tõusin püsti ja pistsin jooksma. Kuuldus vaid hirmsat okste raginat. Salakütid ajasid mind taga. Lisasin aga auru. Mets ei lõppenud ega lõppenud. Olin eksinud. Kui enam ei jõudnud, siis istusin ühe põõsa ääre maha.

Trükiladu segi

Hindmõistatus.

Ants ja Looa õppisid trükiladamist. Neid kästi valmis ladu viia masinasse, aga juhtus õnnetus — ladu kukkus ja tähed läksid segi. Tulge appi õnnetust likvideerima! Ladu sisaldanud ühe tuntud laulu alguse — aga millise?

Lahendite saatmise tähtpäeva teatame järgmises numbris. Enne mitte saata!

Mehi ei olnud enam kusagil näha. Veidi puhunud, tõusin ja hakkasin sammuma kodu poole. Vihma aga valas endiselt, nagu poleks midagi juhtunud. Olin läbimärg. Ilm oli veelgi pimedam. Kui ma seisin juba oma kodu ukse ees, siis tundsin, et olin pääsnud sellest kummitavast metsast.

Harald Juhkam — Pala (14-a.)

Noorteajakiri „MEIE NOORUS“ ilmub 18 numbrit aastas (koolitöö ajal kaks korda kuus).

„Meie Noorus“ maksab tellides aastas 3 krooni, poolaastas 1 kr. 50 s. Üksiknumber 20 senti. Tellimisi võtavad vastu talitus, postiasutused, usaldusmehed koolides ja organisatsioonides ja paremad raamatukauplused.

„Meie Nooruse“ kaasandena ilmub tarviduse järgi „NOORTEJUHTIDE TEATAJA“, mille tellimishind on 50 senti aastas.

Mittetarvitatavaid käsikirju toimetuse ei säilita. Need tagastatakse autoreile ainult vajalike arvude postmarkide lisandamisel.

Toimetuse ja talituse aadress: „Meie Noorus“, Niguliste 12, Tallinn. Tel. 432-73. Posti jooksev arve nr. 88.

Väljaandja: Eesti Punane Rist.

Vastutav toimetaja: Paul Rummo.

Ilmus 8. aprillil 1940. a.

Noorsoo- näidendeid

laulude ja tantsuga igaks
aastajaks.

Lastepidudele

inimeste ja loomade maske,
kostüüme, piltpostkaarte
jne.

TAAVET MUTSU

Teatrikirjanduse keskladu

Tallinn, Vene 4

Tel. 445-94

Koolidele ja noorsoo organisatsioonidele uudisnäidendeid

laste ja noorsoo pidudeks

Emakese kirjulilleline põll.

M. Pihla lastenäidend 2 vaatuses.

Muistne kuld.

Hell Maran. Muinasjuut kahes pil-
dis eel- ja järellooğa.

Väikesed vandersellid.

Eduard Nukk. Noorsoonäidend 3 v.

Emajutustus.

Johannes Madar. Noorsoonäidend
3 vaatuses 4 pildis.

Okasmüürlaste linn.

Hell Maran. Noorsoonäidend 4 v.

Koolidele laenutamise kautsjonita.

K/Ü „TARVIK“,

Tallinn, Uus t. 2-2.

Telef. 452-02

Kaunis kingitus:

„Meie Nooruse“ talituses on müügil mõni iluköites komplekt

„MEIE NOORUS“

1938/39. aastakäik

624 pildirikast lehekülge, kaanetrükk kullaga.

Aastakäigu hind kalingurköites Kr. 4.20, poolnahkköites Kr. 4.70.

Tellijad väljastpoolt Tallinna maksu raha posti jooksvale arvele nr. 88
märgusõnaga „iluköide“.

Osa köites esinevaid numbreid on üksikmüügit lõppenud.

Piiratud arvul võib talitusest tellida hinnaga à 20 s. järgmisi „Meie Nooruse“
möödunud aasta üksiknumbreid: 3-38, 3-14 — 1939.

Nägemiseni kahe nädala pärast!

„Meie Noorus“